UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

19 päivänä toukokuuta 2010 *

Asiassa T-21/05,

Chalkor AE Epexergasias Metallon, kotipaikka Ateena (Kreikka), edustajinaan I. Forrester, QC, ja asianajajat A. Schulz ja A. Komninos,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään P. Oliver ja S. Noë,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

jossa on kyse [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 3.9.2004 tehdyn komission päätöksen K(2004) 2826 (Asia COMP/E-1/38.069 – Kupariset vesi- ja viemäriputket) kumoamista tai tällä päätöksellä kantajalle määrätyn sakon määrän alentamista koskevasta vaatimuksesta,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit M. E. Martins Ribeiro, S. Papasavvas ja N. Wahl (esittelevä tuomari),

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kantza,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.11.2008 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1 Chalkor AE Epexergasias Metallon (jäljempänä Chalkor tai kantaja) on Kreikan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, joka on noteerattu Ateenan (Kreikka) pörssissä. Viohalco SA -nimisellä yhtiöllä on kantajan osakkeiden ehdoton enemmistö.

1. *Hallinnollinen menettely*

2 Saatuaan tammikuussa 2001 tietoja Mueller Industries Inc:lta (jäljempänä Mueller) Euroopan yhteisöjen komissio teki vuoden 2001 maaliskuussa yllätystarkastuksia useiden kuparisten putkien alalla toimivien yritysten tiloissa 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan nojalla.

3 Lisätarkastuksia tehtiin 9. ja 10.4.2001 KME Germany AG:n (aiemmin KM Europa Metal AG) sekä Outokumpu Oyj:n ja Luvata Oy:n (aiemmin Outokumpu Copper Products Oy) (jäljempänä yhdessä Outokumpu-konserni) tiloissa. Outokumpu-konserni toimitti 9.4.2001 komissiolle yhteistyötarjouksen sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 1996, C 207, s. 4; jäljempänä vuoden 1996 yhteistyötiedonanto) nojalla sekä teollisuusputkien että vesi- ja viemäriputkien osalta. Lisätarkastusten perusteella komissio jakoi kupariputkia koskevan tutkimuksensa kolmeksi erilliseksi menettelyksi eli asiaksi COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket), asiaksi COMP/E-1/38.121 (Putken liittimet) ja COMP/E-1/38.240 (Teollisuusputket).

4 Outokumpu-konserni toimitti 30.5.2001 päivätyllä kirjeellä komissiolle muistion, johon oli liitetty joitakin liitteitä ja jossa kuvattiin kupariputkien alaa ja sitä koskevia kollektiivisia sopimuksia.

5 Asian COMP/E-1/38.240 (Teollisuusputket) yhteydessä komissio keskusteli 5.6.2002 omasta aloitteestaan Outokumpu-konsernin edustajien kanssa sen tekemästä yhteistyötarjouksesta. Outokumpu-konserni ilmoitti myös olevansa valmis siihen, että komissio esittää kysymyksiä sen palveluksessa oleville henkilöille, jotka ovat osallistuneet asiassa COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket) käsiteltäviin sopimuksiin.

6 Asian COMP/E-1/38.240 (Teollisuusputket) yhteydessä komissio yhtäältä lähetti heinäkuussa 2002 asetuksen N:o 17 11 artiklan mukaisesti tietojensaantipyyntöjä Wieland-Werke AG:lle (jäljempänä Wieland) ja KME-konsernille [joka muodostuu yhtiöistä KME Germany, KME France SAS (aiemmin Tréfimétaux SA) ja KME Italy SpA (aiemmin Europa Metalli SpA)] ja toisaalta pyysi Outokumpu-konsernia toimittamaan sille lisätietoja. KME-konserni vastasi tietojensaantipyyntöön 15.10.2002. Vastaukseen sisältyi myös ilmoitus ja pyyntö, että siihen sovellettaisiin vuoden 1996 yhteistyötiedonantoa asian COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket) yhteydessä. Lisäksi KME-konserni antoi komissiolle luvan käyttää kaikkia asian COMP/E-1/38.240 (Teollisuusputket) yhteydessä annettuja tietoja asiassa COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket).

7 Wieland toimitti 23.1.2003 komissiolle ilmoituksen, joka sisältää pyynnön, että siihen sovellettaisiin vuoden 1996 yhteistyötiedonantoa asiassa COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket).

8 Asian COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket) yhteydessä komissio lähetti 3.3.2003 tietojensaantipyyntöjä Boliden-konsernille [joka muodostuu yhtiöistä Boliden AB, Outokumpu Copper Fabrication AB (aiemmin Boliden Fabrication AB) ja Outokumpu Copper BCZ SA (aiemmin Boliden Cuivre & Zinc SA)], HME Nederland BV:lle (jäljempänä HME) ja Chalkorille sekä 20.3.2003 IMI-konsernille (joka muodostuu yhtiöistä IMI plc, IMI Kynoch Ltd ja Yorkshire Copper Tube).

9 Chalkorin edustajat tapasivat 9.4.2003 komission edustajat ja pyysivät asiassa COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket) vuoden 1996 yhteistyötiedonannon soveltamista.

10 Asian COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket) yhteydessä komissio antoi 29.8.2003 kyseessä oleville yhtiöille osoitetun väitetiedoksiannon. Sen jälkeen, kun näille yhtiöille oli annettu mahdollisuus tutustua asian asiakirjoihin sähköisesti ja kun ne olivat esittäneet kirjallisia huomautuksia, näitä yhtiöitä, HME:tä lukuun ottamatta, kuultiin suullisesti 28.11.2003.

11 Komissio teki 16.12.2003 päätöksen K(2003) 4820 lopullinen [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/E-1/38.240 – Teollisuusputket), jonka tiivistelmä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 28.4.2004 (EUVL L 125, s. 50).

2. *Riidanalainen päätös*

12 Komissio teki 3.9.2004 päätöksen K(2004) 2826 [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/E-1/38.069 – Kupariset

vesi- ja viemäriputket) (jäljempänä riidanalainen päätös), jonka tiivistelmä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 13.7.2006 (EUVL L 192, s. 21).

13 Riidanalainen päätös sisältää muun muassa seuraavat säännökset:

”1 *artikla*

Seuraavat yritykset ovat rikkoneet [EY] 81 artiklan 1 kohtaa sekä 1 päivästä tammikuuta 1994 ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohtaa osallistumalla mainittujen ajanjaksojen aikana sopimusten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen, jolla sovittiin hinnoista ja jaettiin markkinat kuparisten vesi- ja viemäriputkien alalla:

a) Boliden – – yhdessä Outokumpu Copper Fabrication[in] – – ja Outokumpu Copper BCZ[:n] – – kanssa 3 päivästä kesäkuuta 1988 22 päivään maaliskuuta 2001;

b) Outokumpu Copper Fabrication – – yhdessä Boliden[in] – – ja Outokumpu Copper BCZ[:n] – – kanssa 3 päivästä kesäkuuta 1988 22 päivään maaliskuuta 2001;

c) Outokumpu Copper BCZ – – yhdessä Boliden[in] – – ja Outokumpu Copper Fabrication[in] – – kanssa 3 päivästä kesäkuuta 1988 22 päivään maaliskuuta 2001;

d) Austria Buntmetall AG:

i) yhdessä Buntmetall Amstetten [GmbH:n] kanssa viimeistään 29 päivästä elokuuta 1998 8 päivään heinäkuuta 1999 ja

ii) yhdessä Wieland[in] – – ja Buntmetall Amstetten[in] – – kanssa 9 päivästä heinäkuuta 1999 22 päivään maaliskuuta 2001;

e) Buntmetall Amstetten – –:

i) yhdessä Austria Buntmetall[in] – – kanssa viimeistään 29 päivästä elokuuta 1998 8 päivään heinäkuuta 1999 ja

ii) yhdessä Wieland[in] – – ja Austria Buntmetall[in] – – kanssa 9 päivästä heinäkuuta 1999 22 päivään maaliskuuta 2001;

f) [Chalkor] – – viimeistään 29 päivästä elokuuta 1998 ainakin syyskuun alkuun1999;

g) [HME] – – viimeistään 29 päivästä elokuuta 1998 22 päivään maaliskuuta 2001;

h) IMI – – yhdessä IMI Kynoch[in] – – ja Yorkshire Copper Tube[n] – – kanssa 29 päivästä syyskuuta 1989 22 päivään maaliskuuta 2001;

i) IMI Kynoch – – yhdessä IMI[:n] – – ja Yorkshire Copper Tube[n] – – kanssa 29 päivästä syyskuuta 1989 22 päivään maaliskuuta 2001;

j) Yorkshire Copper Tube – – yhdessä IMI[:n] – – ja IMI Kynoch[in] – – kanssa 29 päivästä syyskuuta 1989 22 päivään maaliskuuta 2001;

k) [KME Germany]:

i) yksin 3 päivästä kesäkuuta 1988 19 päivään kesäkuuta 1995 ja

ii) yhdessä [KME Francen] ja [KME Italyn] kanssa 20 päivästä kesäkuuta 1995 22 päivään maaliskuuta 2001;

l) [KME Italy]:

i) yhdessä [KME Francen] kanssa 29 päivästä syyskuuta 1989 19 päivään kesäkuuta 1995 ja

ii) yhdessä [KME Germanyn] ja [KME Francen] kanssa 20 päivästä kesäkuuta 1995 22 päivään maaliskuuta 2001;

m) [KME France]:

i) yhdessä [KME Italyn] kanssa 29 päivästä syyskuuta 1989 19 päivään kesäkuuta 1995 ja

ii) yhdessä [KME Germanyn] ja [KME Italyn] kanssa 20 päivästä kesäkuuta 1995 22 päivään maaliskuuta 2001;

– –

s) Outokumpu – – yhdessä [Luvatan] kanssa 29 päivästä syyskuuta 1989 22 päivään maaliskuuta 2001;

t) [Luvata] yhdessä Outokum[mun] – – kanssa 29 päivästä syyskuuta 1989 22 päivään maaliskuuta 2001;

u) Wieland – –:

i) yksin 29 päivästä syyskuuta 1989 8 päivään heinäkuuta 1999 ja

ii) yhdessä Austria Buntmetall[in] – – ja Buntmetall Amstetten[in] – – kanssa 9 päivästä heinäkuuta 1999 22 päivään maaliskuuta 2001.

2 artikla

Määrätään 1 artiklassa tarkoitetuista rikkomisista seuraavat sakot:

a) Boliden – –, [Outokumpu Copper Fabrication] ja [Outokumpu Copper BCZ] yhteisvastuullisesti 32,6 miljoonaa euroa

b) Austria Buntmetall – – ja Buntmetall Amstetten – – yhteisvastuullisesti 0,6695 miljoonaa euroa

c) Austria Buntmetall – –, Buntmetall Amstetten – – ja Wieland – –, yhteisvastuullisesti 2,43 miljoonaa euroa

d) [Chalkor] 9,16 miljoonaa euroa

e) [HME] – – 4,49 miljoonaa euroa

f) IMI – –, IMI Kynoch – – ja Yorkshire Copper Tube – – yhteisvastuullisesti 44,98 miljoonaa euroa

g) [KME Germany] 17,96 miljoonaa euroa

h) [KME Germany], [KME France] ja [KME Italy] yhteisvastuullisesti 32,75 miljoonaa euroa

i) [KME Italy] ja [KME France] yhteisvastuullisesti 16,37 miljoonaa euroa

j) Outokumpu – – ja [Luvata] yhteisvastuullisesti 36,14 miljoonaa euroa

k) Wieland – – yksin 24,7416 miljoonaa euroa.

– –”

14 Komissio katsoi, että kyseiset yritykset olivat osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään, jatkettuun, monitahoiseen ja Boliden-konsernin, KME-konsernin ja Wielandin tapauksessa monimuotoiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen (jäljempänä kartelli tai kyseessä oleva kilpailusääntöjen rikkominen). Komissio totesi lisäksi, että kansalliset järjestelyt sinänsä eivät ole riidanalaisen päätöksen kohteena (riidanalaisen päätöksen 2 ja 106 perustelukappale).

Kyseessä olevat tuotteet ja markkinat

15 Kyseessä oleva ala, kupariputkien valmistus käsittää kaksi tuoteryhmää eli yhtäältä teollisuusputket, jotka jaetaan alaryhmiin käyttötarkoituksen mukaan (ilmastointi ja jäähdytys, putkiyhteet, kaasulämmittimet, suodatuskuivurit ja tietoliikenne), ja toisaalta vesi- ja viemäriputket, joita käytetään vesi-, kaasu-, öljy- ja lämmityslaitteissa rakennusteollisuudessa (riidanalaisen päätöksen kolmas perustelukappale).

16 Komissio katsoi, että asia COMP/E-1/38.069 (Kupariset vesi- ja viemäriputket) ja asia COMP/E-1/38.240 (Teollisuusputket) koskivat kahta erillistä kilpailusääntöjen rikkomista. Tältä osin se tukeutui lähinnä siihen, että ”vesi- ja viemäriputkia koskeviin järjestelyihin ja toisaalta teollisuusputkia koskeviin järjestelyihin osallistuivat eri yritykset (ja työntekijät), ja kartellit oli organisoitu eri tavalla”. Lisäksi komissio katsoi, että vesi- ja viemäriputkien ala erosi teollisuusputkien alasta tuotteiden asiakaskunnan, käyttötarkoituksen ja teknisten ominaisuuksien osalta (riidanalaisen päätöksen neljäs ja viides perustelukappale).

17 Kuparisten vesi- ja viemäriputkien osalta komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä, että tämä tuoteryhmä käsitti kaksi alaryhmää: yksinkertaiset kupariset vesi- ja viemäriputket ja muovitetut kupariset vesi- ja viemäriputket. Komissio huomautti, että ”yksinkertaiset kupariset vesi- ja viemäriputket ja muovitetut kupariset vesi- ja viemäriputket eivät ole välttämättä keskenään korvattavissa ja merkityksellisten markkinoiden määritelmästä yhteisön kilpailuoikeuden kannalta annetun komission tiedonannon (EYVL 1997, C 372, s. 5) perusteella arvioituna niiden voitaisiin mahdollisesti katsoa muodostavan erilliset tuotemarkkinat”. Riidanalaisen päätöksen yhteydessä komissio totesi kuitenkin, että nämä kaksi tuotteiden alaryhmää katsotaan ”yhdeksi tuoteryhmäksi, sillä kumpaakin alaryhmää koskevissa järjestelyissä olivat mukana oleellisesti samat yritykset (ja työntekijät) ja järjestelyt oli organisoitu samalla tavalla” (riidanalaisen päätöksen 13 ja 459 perustelukappale).

18 Komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä myös, että Euroopan talousalue (ETA) muodosti merkitykselliset maantieteelliset markkinat. Se arvioi, että vuonna 2000 ETA:ssa yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoiden arvo oli noin 970,1 miljoonaa euroa ja muovitettujen kuparisten vesi- ja viemäriputkien

180,9 miljoonaa euroa. Näiden markkinoiden yhteenlasketuksi arvoksi vuonna 2000 ETA:ssa on tämän vuoksi arvioitu 1 151 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 17 ja 23 perustelukappale).

Kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijät

19 Komissio totesi, että kyseessä oleva kilpailusääntöjen rikkominen ilmeni kolmella erillisellä mutta toisiinsa liittyvällä tavalla (riidanalaisen päätöksen 458 ja 459 perustelukappale). Kartellin ensimmäinen osa muodostui ”SANCO-tuottajien” välisistä järjestelyistä. Kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen toinen osa käsitti ”WICU- ja Cuprotherm-tuottajien” väliset järjestelyt. Kartellin kolmas osa koski laajemman yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien tuottajien ryhmän piirissä tehtyjä järjestelyjä, ja tätä osaa kutsuttiin nimellä laajennetut eurooppalaiset järjestelyt.

SANCO-tuottajien väliset järjestelyt

20 SANCO on sekä tavaramerkki että sellaisen erityisen teknisen menetelmän kuvaus, jota käytetään ensiluokkaisten korroosionkestävien kuparisten vesi- ja viemäriputkien valmistamiseen. Tekniikan patentoi vuonna 1980 Usines à cuivre et à zinc -niminen yritys. Boliden-konserni oli tuotantomenetelmää koskevan alkuperäisen patentin haltija siihen saakka, kunnes sen voimassaolo päättyi vuonna 2000, mutta Boliden-konserni ei omistanut SANCO-tavaramerkkiä kaikissa Euroopan maissa. Boliden-konsernin kilpailija, KME-konserni, rekisteröi SANCO-tavaramerkin omalle nimelleen useissa Euroopan maissa. Tämän jälkeen KME-konserni on patentoinut useita alkuperäisen patentin parannuksia ja molemmilla kilpakumppaneilla oli ristikkäiset

käyttöluvat toistensa patentteihin ja tavaramerkkeihin. Vuodesta 1981 lähtien KME-konserni ja Boliden-konserni myönsivät tavaramerkin ja patentin käyttöluvan Wielandille (riidanalaisen päätöksen 115–118 perustelukappale).

21 Komissio arvioi riidanalaisessa päätöksessä, että vuodesta 1988 lähtien SANCO-tuottajien väliset järjestelyt koskivat muutakin kuin pelkkiä käyttölupasopimuksia. Komission mukaan nämä tuottajat eli KME-konserni, Boliden-konserni ja Wieland olivat kesäkuusta 1988 vuoden 1994 ensimmäisen puoliskon loppuun saakka tehneet keskenään sopimuksia tavoitehinnoista ja alennusprosenteista sekä myynnin ja markkinaosuuksien jakamisesta (jäljempänä SANCO-järjestelyt). Näiden sopimusten täyttämisen valvonta perustui pääasiallisesti siihen, että SANCO-tuottajat ilmoittivat toisilleen tuotanto- ja myyntimääriä (riidanalaisen päätöksen 125–146 ja 456 perustelukappale).

WICU- ja Cuprotherm-tuottajien väliset järjestelyt

22 WICU ja Cuprotherm ovat tavaramerkkejä, jotka koskevat patentoituja muovitettuja kuparisia vesi- ja viemäriputkia.

23 Tavaramerkki WICU ja siihen liittyvät patentit kuuluvat KME-konsernille, joka on antanut tavaramerkin ja patentin käyttöluvan Wielandille. Tavaramerkki Cuprotherm ja siihen liittyvä patentti sen sijaan kuuluvat Wielandille, joka on antanut tavaramerkin ja patentin käyttöluvan KME-konsernille (riidanalaisen päätöksen 121 perustelukappale).

24 Komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että KME-konsernin ja Wielandin väliset WICU- ja Cuprotherm-putkia koskevat järjestelyt koskivat muutakin kuin pelkkiä käyttölupasopimuksia. KME-konsernilla ja Wielandilla oli ollut kilpailua rajoittavaa yhteydenpitoa, joka käsitti muovitettuja kuparisia vesi- ja viemäriputkia koskevien arkaluonteisten tietojen vaihtoa ja määrien ja hintojen yhteensovittamista (jäljempänä WICU- ja Cuprotherm-järjestelyt) (riidanalaisen päätöksen 149 perustelukappale).

Laajennetut eurooppalaiset järjestelyt

25 Komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä, että SANCO-järjestelyjen ja WICU- ja Cuprotherm-järjestelyjen lisäksi kyseessä oleva kilpailusääntöjen rikkominen sisältää kolmannen osan, joka käsittää yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien tuottajien laajemman ryhmän jäsenten väliset järjestelyt (riidanalaisen päätöksen 102, 104, 105, 108–111, 147, 148, 461 ja 462 perustelukappale).

26 Tämän laajemman ryhmän osallistujamäärä oli alun perin viisi eli osapuolia olivat KME-konserni, Wieland, Outokumpu-konserni, IMI-konserni ja Mueller (jäljempänä viiden jäsenen ryhmä). Sen jälkeen, kun mukaan tulivat Chalkor, HME, Boliden-konserni ja Buntmetall-konserni (joka muodostuu Austria Buntmetallista ja Buntmetall Amstettenista), tämän ryhmän osallistujamäärä oli yhdeksän (jäljempänä yhdeksän ryhmä) (riidanalaisen päätöksen 216 perustelukappale).

27 Komission mukaan nämä yhdeksän osapuolta yrittivät vakauttaa yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoita käyttämällä hyväkseen tietyn viitevuoden markkinaosuuksia, kun ne määrittivät tavoitteita tuleville markkinaosuuksille.

Komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä, että nämä osapuolet sopivat arkaluonteisten tietojen vaihdosta, markkinaosuuksien jakamisesta, myyntimäärien seurannasta, ”markkinajohtajamekanismista” sekä hintojen yhteensovittamisesta, johon sisältyvät hinnastot, ”hintaryhmien” soveltaminen ja alennukset (riidanalaisen päätöksen 192 perustelukappale).

Kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja jatkettu luonne

28 Komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä, että kyseessä oleva kilpailusääntöjen rikkominen alkoi 3.6.1988 KME-konsernin ja Boliden-konsernin osalta, 29.9.1989 IMI-konsernin, Outokumpu-konsernin ja Wielandin osalta, 21.10.1997 Muellerin osalta ja viimeistään 29.8.1998 Chalkorin, Buntmetall-konsernin ja HME:n osalta. Kilpailusääntöjen rikkomisen päättymispäivänä komissio piti päivämäärää 2.3.2001, paitsi Muellerin ja Chalkorin osalta, jotka komission mukaan lopettivat kartelliin osallistumisen 8.1.2001 ja syyskuussa 1999 (riidanalaisen päätöksen 597 perustelukappale).

29 Kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen jatketusta luonteesta komissio totesi riidanalaisessa päätöksessä Boliden-konsernin, IMI-konsernin, KME-konsernin, Outokumpu-konsernin ja Wielandin osalta, että vaikka kartelli toimi vähemmän intensiivisesti yhtäältä vuoden 1990 ja joulukuun 1992 välisenä aikana ja toisaalta heinäkuun 1994 ja heinäkuun 1997 välisenä aikana, kilpailua rajoittava toiminta ei ollut kuitenkaan koskaan täysin loppunut, joten kyseessä oleva kilpailusääntöjen rikkominen muodosti todellakin yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen, joka ei ollut vanhentunut (riidanalaisen päätöksen 466, 471, 476, 477 ja 592 perustelukappale).

30 HME:n, Buntmetall-konsernin ja Chalkorin osalta riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, ettei komissio kyennyt todistamaan niiden osallistuneen kartelliin ennen 29.8.1998 (riidanalaisen päätöksen 592 ja 597 perustelukappale).

Sakkojen määrän vahvistaminen

31 Riidanalaisella päätöksellä komissio määräsi [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 23 artiklan 2 kohdan sekä asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan nojalla sakkoja Boliden-konsernille, Buntmetall-konsernille, Chalkorille, HME:lle, IMI-konsernille, KME-konsernille, Outokumpu-konsernille ja Wielandille (riidanalaisen päätöksen 842 perustelukappale ja 2 artikla).

32 Komissio määritti sakkojen määrät kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella; nämä kaksi arviointiperustetta mainitaan nimenomaisesti asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdassa ja asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa, jota riidanalaisen päätöksen mukaan sovellettiin kyseessä olevan rikkomisen tapahtumahetkellä (riidanalaisen päätöksen 601–603 perustelukappale).

33 Vahvistaakseen kullekin yritykselle määrätyn sakon määrän komissio sovelsi menetelmää, joka on määritelty suuntaviivoissa asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat), vaikkakaan komissio ei viitannut siihen systemaattisesti. Riidanalaisessa päätöksessä komissio arvioi myös, täyttivätkö kyseessä

olevat yritykset vuoden 1996 yhteistyötiedonannossa vahvistetut edellytykset ja missä määrin.

Sakon laskentapohja

– Vakavuus

34 Kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioimisen osalta komissio otti huomioon rikkomisen luonteen, sen todellisen vaikutuksen markkinoihin, asian kannalta merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuuden ja näiden markkinoiden koon (riidanalaisen päätöksen 605 ja 678 perustelukappale).

35 Komissio totesi, että käsiteltävässä asiassa tarkoitettujen käytäntöjen kaltaiset markkinoiden jakaminen ja hintojen vahvistaminen muodostivat jo luonteensa puolesta erittäin vakavan kilpailusääntöjen rikkomisen, ja katsoi, että maantieteelliset markkinat, joihin kartellin vaikutukset kohdistuivat, vastasivat ETA:n aluetta. Komissio otti myös huomioon sen, että kupariset vesi- ja viemäriputket olivat erittäin tärkeä teollisuudenala, jonka arvoksi oli arvioitu 1 151 miljoonaa euroa ETA:ssa vuonna 2000, joka oli kartellin viimeinen kokonainen toimintavuosi (riidanalaisen päätöksen 606 ja 674–678 perustelukappale).

36 Todellisesta vaikutuksesta markkinoihin komissio totesi, että oli olemassa riittävää näyttöä siitä, että kartellilla on kaiken kaikkiaan ollut vaikutusta kyseisillä markkinoilla

erityisesti hintoihin, vaikka tätä vaikutusta ei voitukaan tarkasti määrittää (riidanalaisen päätöksen 670 ja 673 perustelukappale). Tässä toteamuksessaan komissio tukeutui useisiin aihetodisteisiin. Ensinnäkin se tukeutui kartellin toimeenpanoon ja viittasi siihen, että sen osapuolet olivat vaihtaneet tietoja myyntimääristä ja hintatasoista (riidanalaisen päätöksen 629 ja 630 perustelukappale).

37 Toiseksi komissio otti huomioon sen, että kartellin jäsenten osuus ETA:n markkinoista oli huomattava eli 84,6 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 635 perustelukappale).

38 Kolmanneksi komissio tukeutui kartellin jäsenten kartellin kokousten yhteydessä laatimiin taulukoihin, muistioihin ja muistiinpanoihin. Näistä asiakirjoista ilmeni komission mukaan, että hinnat olivat nousseet kartellin tiettyjen jaksojen aikana ja että kartellin jäsenet olivat saaneet lisätuloja aiempiin jaksoihin nähden. Komission mukaan tietyt kyseisistä asiakirjoista osoittivat, että kartelliin osallistuneet henkilöt katsoivat kyseessä olevien yritysten saavuttaneen hintatavoitteensa kartellin avulla. Komissio tukeutui myös ilmoituksiin, joita esittivät M, erään Boliden-konserniin kuuluvan yhtiön aiempi johtaja, sekä Wieland, Boliden-konserni ja Mueller yhteistyönsä puitteissa (riidanalaisen päätöksen 637–654 perustelukappale).

39 Lopuksi komissio totesi, että kartellin osapuolten markkinaosuudet pysyivät suhteellisen vakaina koko kartellin keston ajan, vaikka asiakkaat olivat siirtyneet osapuolelta toiselle (riidanalaisen päätöksen 671 perustelukappale).

40 Komissio päätteli tämän perusteella, että kyseiset yritykset olivat rikkoneet erittäin vakavasti kilpailusääntöjä (riidanalaisen päätöksen 680 perustelukappale).

– Eriytetty kohtelu

41 Komissio yksilöi riidanalaisessa päätöksessä neljä ryhmää, joiden se katsoi heijastavan yritysten suhteellista merkitystä kyseessä olevassa kilpailusääntöjen rikkomisessa. Komission toteuttama kartellin jäsenten jakaminen useisiin ryhmiin perustuu kartellin osapuolten markkinaosuuksiin kyseessä olevien tuotteiden myynnissä ETA:ssa vuoden 2000 aikana. Tämän seurauksena KME-konsernin katsottiin olevan kyseessä olevien markkinoiden suurin toimija ja se luokiteltiin ensimmäiseen ryhmään. Wieland-konsernia (joka muodostui Wielandista ja Buntmetall-konsernista, joka siirtyi Wielandin määräysvaltaan heinäkuussa 1999), IMI-konsernia ja Outokumpu-ryhmää pidettiin näillä markkinoilla keskisuurina toimijoina ja ne sijoitettiin toiseen ryhmään. Boliden-konserni sijoitettiin kolmanteen ryhmään. Neljännessä ryhmässä ovat HME ja Chalkor (riidanalaisen päätöksen 681–692 perustelukappale).

42 Markkinaosuudet määritettiin sen liikevaihdon perusteella, jonka kukin kilpailusääntöjen rikkoja sai vesi- ja viemäriputkien myynnistä yhdistetyillä yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien ja muovitettujen kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoilla. Näin ollen niiden yritysten, jotka eivät myyneet WICU- ja Cuprotherm-putkia, markkinaosuudet laskettiin jakamalla niiden yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien liikevaihto yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien ja muovitettujen kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoiden yhteenlasketulla koolla (riidanalaisen päätöksen 683 ja 692 perustelukappale).

43 Näin ollen komissio vahvisti sakon laskentapohjaksi 70 miljoonaa euroa KME-konsernin osalta, 23,8 miljoonaa euroa Wieland-konsernin, IMI-konsernin ja Outokumpu-konsernin osalta, 16,1 miljoonaa euroa Boliden-konsernin osalta ja 9,8 miljoonaa euroa Chalkorin ja HME:n osalta (riidanalaisen päätöksen 693 perustelukappale).

44 Kun otetaan huomioon se, että Wieland ja Buntmetall-konserni muodostivat yhden ainoan yrityksen heinäkuusta 1999 lähtien ja että kesäkuuhun 1995 saakka KME France ja KME Italy muodostivat yhdessä yrityksen, joka oli erillinen KME Germanysta, niille määrättyjen sakkojen laskentapohja vahvistettiin seuraavasti: 35 miljoonaa euroa KME-konsernin osalta (KME Germany, KME France ja KME Italy yhteisvastuullisesti), 17,5 miljoonaa euroa KME Germanyn osalta, 17,5 miljoonaa euroa KME Italyn ja KME Francen osalta yhteisvastuullisesti, 3,25 miljoonaa euroa Wieland-konsernin osalta, 19,52 miljoonaa euroa Wielandin osalta ja 1,03 miljoonaa euroa Buntmetall-konsernin osalta (riidanalaisen päätöksen 694–696 perustelukappale).

45 Ottaakseen huomioon tarpeen vahvistaa sakon määrä sellaiseksi, että sillä olisi riittävä ehkäisevä vaikutus, komissio korotti Outokumpu-konsernille määrätyn sakon laskentapohjaa 50 prosentilla eli 35,7 miljoonaan euroon ja katsoi, että kyseisen konsernin maailmanlaajuinen liikevaihto, joka ylitti 5 miljardia euroa, osoitti, että sillä oli sellainen koko ja taloudelliset resurssit, joilla kyseinen korotus voitiin oikeuttaa (riidanalaisen päätöksen 703 perustelukappale).

Sakkojen perusmäärä

46 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio korotti sakkojen laskentapohjia 10 prosentilla kultakin kokonaiselta rikkomisvuodelta ja 5 prosentilla kultakin kuuden

kuukauden pituiselta tai sitä pidemmältä mutta alle vuoden pituiselta lisäajanjaksolta. Riidanalaisessa päätöksessä todettiin, että

– koska IMI-konserni osallistui kartelliin yhdentoista vuoden ja viiden kuukauden ajan, sen sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 23,8 miljoonaa euroa, oli korotettava 110 prosentilla

– koska Outokumpu-konserni osallistui kartelliin yhdentoista vuoden ja viiden kuukauden ajan, sen sakon laskentapohjaa, jonka määräksi vahvistettiin 35,7 miljoonaa euroa sen jälkeen, kun sitä oli korotettu ehkäisevän vaikutuksen aikaansaamiseksi, oli korotettava 110 prosentilla

– koska Boliden-konserni osallistui kartelliin kahdentoista vuoden ja yhdeksän kuukauden ajan, sen sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 16,1 miljoonaa euroa, oli korotettava 125 prosentilla

– koska Chalkor osallistui kartelliin kahdentoista kuukauden ajan, sen sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 9,8 miljoonaa euroa, oli korotettava 10 prosentilla

– koska HME osallistui kartelliin kahden vuoden ja kuuden kuukauden ajan, sen sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 9,8 miljoonaa euroa, oli korotettava 25 prosentilla

– koska KME-konserni osallistui kartelliin viiden vuoden ja seitsemän kuukauden ajan, sen sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 35 miljoonaa euroa, oli korotettava 55 prosentilla

– koska KME Germany osallistui kartelliin seitsemän vuoden ja kahden kuukauden ajan, sen sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 17,5 miljoonaa euroa, oli korotettava 70 prosentilla

– koska KME France ja KME Italy osallistuivat kartelliin viiden vuoden ja kymmenen kuukauden ajan, niiden sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 17,5 miljoonaa euroa, oli korotettava 55 prosentilla

– koska Wielandin katsottiin olevan yhtäältä yksin vastuussa yhdeksän vuoden ja yhdeksän kuukauden jaksosta ja toisaalta yhteisvastuullisesti Buntmetall-konsernin kanssa vastuussa yhden vuoden ja kahdeksan kuukauden lisäjaksosta, sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 19,52 miljoonaa euroa ja jonka osalta Wieland on yksin vastuussa, oli korotettava 95 prosentilla ja sakon laskentapohjaa, jonka määrä oli 3,25 miljoonaa euroa ja jonka osalta Wieland ja Buntmetall-konserni ovat yhteisvastuullisesti vastuussa, oli korotettava 15 prosentilla (riidanalaisen päätöksen 706–714 perustelukappale).

47 Näin ollen kyseessä oleville yrityksille määrättyjen sakkojen perusmäärät ovat seuraavat:

– KME-konsernin osalta 54,25 miljoonaa euroa

– KME Germanyn osalta 29,75 miljoonaa euroa

– KME Francen ja KME Italyn osalta (yhteisvastuullisesti) 27,13 miljoonaa euroa

– Buntmetall-konsernin osalta 1,03 miljoonaa euroa

– Wieland-konsernin osalta 3,74 miljoonaa euroa

– Wielandin osalta 38,06 miljoonaa euroa

– IMI-konsernin osalta 49,98 miljoonaa euroa

– Outokumpu-konsernin osalta 74,97 miljoonaa euroa

– Chalkorin osalta 10,78 miljoonaa euroa

– HME:n osalta 12,25 miljoonaa euroa

– Boliden-konsernin osalta 36,225 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 719 perustelukappale).

Raskauttavat ja lieventävät seikat

48 Outokumpu-konsernille määrätyn sakon perusmäärää korotettiin 50 prosentilla sillä perusteella, että se oli syyllistynyt rikkomisen uusimiseen, koska se oli yksi niistä yrityksistä, jolle [HT] 65 artiklan mukaisesta menettelystä ruostumattomasta teräksestä valmistettujen kylmävalssattujen levyjen valmistajien keskinäisen sopimuksen ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen osalta 18.7.1990 tehty komission päätös

90/417/EHTY (EYVL L 220, s. 28) oli osoitettu (riidanalaisen päätöksen 720–726 perustelukappale).

49 Lieventävinä seikkoina komissio otti huomioon sen, että KME-konserni ja Outokumpu-konserni toimittivat sille yhteistyönsä puitteissa tietoja, jotka eivät kuulu vuoden 1996 yhteistyötiedonannon alaan.

50 Tämän vuoksi komissio alensi Outokumpu-konsernille määrätyn sakon perusmäärää 40,17 miljoonalla eurolla, joka vastaa sakkoa, joka sille olisi määrätty syyskuusta 1989 heinäkuuhun 1997 ulottuvan rikkomisajanjakson osalta, jonka toteen näyttäminen oli mahdollista sen komissiolle toimittamien tietojen avulla (riidanalaisen päätöksen 758 ja 759 perustelukappale).

51 KME-konsernille määrätyn sakon perusmäärää alennettiin 7,93 miljoonalla eurolla kyseisen konsernin yhteistyön vuoksi; yhteistyön ansiosta komissio saattoi näyttää toteen, että kyseessä oleva rikkominen koski muovitettuja kuparisia vesi- ja viemäriputkia (riidanalaisen päätöksen 760 ja 761 perustelukappale).

Vuoden 1996 yhteistyötiedonannon soveltaminen

52 Komissio alensi vuoden 1996 yhteistyötiedonannon D kohdan nojalla Outokumpu-konsernin sakon määrää 50 prosentilla, Wieland-konsernin sakon määrää

35 prosentilla, Chalkorin sakon määrää 15 prosentilla, Boliden-konsernin ja IMI-konsernin sakon määrää 10 prosentilla ja KME-konsernin sakon määrää 35 prosentilla. HME:n sakon määrää ei alennettu lainkaan tämän tiedonannon nojalla (riidanalaisen päätöksen 815 perustelukappale).

Sakkojen lopullinen määrä

53 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti komissio vahvisti riidanalaisen päätöksen adressaateille määrättävien sakkojen määrät seuraavasti

– Boliden-konserni: 32,6 miljoonaa euroa

– Buntmetall-konserni: 0,6695 miljoonaa euroa

– Chalkor: 9,16 miljoonaa euroa

– HME: 4,49 miljoonaa euroa

– IMI-konserni: 44,98 miljoonaa euroa

– KME-konserni: 32,75 miljoonaa euroa

– KME Germany: 17,96 miljoonaa euroa

– KME France ja KME Italy (yhteisvastuullisesti): 16,37 miljoonaa euroa

– Outokumpu-konserni: 36,14 miljoonaa euroa

– Wieland-konserni: 2,43 miljoonaa euroa

– Wieland: 24,7416 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 842 perustelukappale).

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

54 Kantaja nosti käsiteltävänä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 21.1.2005 jättämällään kannekirjelmällä.

55 Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin, esittelevä tuomari määrättiin kahdeksanteen jaostoon, jonka käsiteltäväksi esillä oleva asia tämän vuoksi siirrettiin.

56 Kantaja vaatii, että

– riidanalaisen päätöksen 1 artiklan f alakohta ja 2 artiklan d alakohta kumotaan siltä osin kuin niissä määrätään sille sakko

– toissijaisesti sille määrätyn sakon määrää alennetaan

– komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

57 Komissio vaatii, että

– kanne hylätään

– kantaja velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

58 Kanteensa tueksi kantaja esittää kuusi kanneperustetta, joiden mukaan sitä, että se oli pakotettu osallistumaan kartelliin, ei ole otettu huomioon, sakon laskentapohja on vahvistettu virheellisesti, sakon laskentapohjaa on korotettu virheellisesti kilpailusääntöjen rikkomisen keston vuoksi, lieventäviä seikkoja ei ole otettu huomioon, vuoden 1996 yhteistyötiedonantoa on sovellettu virheellisesti ja sakon määrä on suhteettoman suuri.

59 Ennen kantajan esittämien kanneperusteiden tutkimista on huomautettava, että riidanalaisen päätöksen 601 ja 842 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on määrännyt sakkoja kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan nojalla. Lisäksi sakkojen määrää laskiessaan komissio sovelsi suuntaviivoissa ja vuoden 1996 yhteistyötiedonannossa määritettyä menetelmää (ks. edellä 33 kohta).

60 Vaikka suuntaviivoja ei voidakaan pitää oikeussääntöinä, niissä vahvistetaan kuitenkin käytännesääntöjä, joissa ilmaistaan noudatettava käytäntö ja joista komissio voi poiketa erityistapauksessa vain esittämällä sellaiset perusteet, jotka ovat sopusoinnussa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa (ks. asia C-397/03 P, Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komissio, tuomio 18.5.2006, Kok., s. I-4429, 91 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

61 Unionin yleisen tuomioistuimen asiana on kanteen kohteena olevalla päätöksellä määrättyjen sakkojen lainmukaisuutta valvoessaan näin ollen tarkistaa, onko komissio käyttänyt harkintavaltaansa suuntaviivoissa esitettyä menetelmää käyttäen, ja niiltä osin kuin se toteaisi, että suuntaviivoista on poikettu, tarkistaa, onko kyseinen poikkeaminen oikeutettu ja oikeudellisesti tarkasteltuna riittävästi perusteltu. Tältä osin on todettava, että yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut yhtäältä suuntaviivoja koskevan periaatteen pätevyyden ja toisaalta suuntaviivoissa esitetyn laskentamenetelmän pätevyyden (yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 252–255, 266, 267, 312 ja 313 kohta).

62 Se, että komissio on itse rajoittanut harkintavaltaansa antamalla suuntaviivat, ei nimittäin ole yhteensopimatonta sen kanssa, että sillä säilyy huomattava liikkumavara harkintavallan suhteen. Suuntaviivoihin sisältyy erilaisia joustavia osatekijöitä, joiden perusteella komissiolla on mahdollisuus käyttää omaa harkintavaltaansa asetuksen N:o 17 säännösten mukaisesti, sellaisina kuin yhteisöjen tuomioistuin on kyseisiä säännöksiä tulkinnut (edellä 34 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 267 kohta).

63 Tämän vuoksi aloilla, joilla komissiolla on edelleen harkintavaltaa, esimerkiksi siltä osin kuin on kyse rikkomisen keston johdosta sovellettavasta korotuksen määrästä, kyseisiä arviointeja koskeva laillisuusvalvonta rajoittuu sen tutkimiseen, ettei asiassa ole tehty ilmeistä arviointivirhettä (ks. vastaavasti asia T-241/01, Scandinavian Airlines System v. komissio, tuomio 18.7.2005, Kok., s. II-2917, 64 ja 79 kohta).

64 Komission harkintavalta ja sen sille asettamat rajat eivät lähtökohtaisesti vaikuta siihen, miten tuomioistuin käyttää täyttä tuomiovaltaansa (ks. yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 538 kohta), jonka perusteella se voi poistaa komission määräämän sakon tai alentaa tai korottaa tällaisen sakon määrää (ks. vastaavasti asia C-3/06 P, Groupe Danone v. komissio, tuomio 8.2.2007, Kok., s. I-1331, 60–62 kohta ja asia T-368/00, General Motors Nederland ja Opel Nederland v. komissio, tuomio 21.10.2003, Kok., s. II-4491, 181 kohta).

1. *Kanneperuste, jonka mukaan sitä, että kantaja oli pakotettu osallistumaan kartelliin, ei ole otettu huomioon*

Asianosaisten lausumat

65 Kantaja väittää lähinnä, että sen kartelliin osallistumiseen vaikutti olennaisesti pelko viiden jäsenen ryhmän jäsenten tai kyseessä olevien markkinoiden suurimpien toimijoiden pakotetoimista. Kantaja oli omien sanojensa mukaan kartellin uhri eikä sen toimeenpanija tai määräävä jäsen. Tämän vuoksi se väittää, että vaikka se rikkoi EY 81 artiklaa, sille ei pitäisi määrätä sakkoa tai sille pitäisi määrätä vain pieni tai symbolinen sakko.

66 Tässä yhteydessä kantaja viittaa useisiin komission aiempiin päätöksiin, joissa yrityksille, joihin kohdistui pakotetoimia, jotta ne osallistuisivat kilpailua rajoittavaan sopimukseen tai jatkaisivat osallistumista siihen, ei määrätty lainkaan sakkoa tai määrättiin sakot, joiden määriä oli alennettu huomattavasti.

67 Sen väitteensä tueksi, jonka mukaan sitä oli painostettu, kantaja väittää, että pienikokoisena ja Länsi-Euroopan markkinoilla melko uutena yrityksenä sen oli tarpeen osallistua silloin tällöin teollisuudenalan tapaamisiin saadakseen laillisesti tietoja vesi- ja viemäriputkien markkinoista. Näin ollen kun se päätti osallistua 28.8.1998 pidettyyn kokoukseen, johon komissio viittaa riidanalaisessa päätöksessä, se uskoi saaneensa kutsun keskustelemaan ”juomavesiä koskevasta eurooppalaisesta direktiivistä” ja oli yllättynyt kokouksen kollektiivisesta luonteesta. Kokouksen aikana kantajaan kohdistui nimittäin pakotetoimia, jotka saivat sen osallistumaan kuuteen myöhempään kokoukseen passiivisesti ja alemmassa asemassa olevana.

68 Kyseisten kokousten aikana kunkin kyseessä olevan viiden maan eli Saksan, Yhdistyneen kuningaskunnan, Ranskan, Espanjan ja Alankomaiden markkinoiden johtajat ehdottivat kantajan mukaan hintoja ja alennuksia koskevia tavoitteita seuraavien kuukausien ajaksi. Kantaja ei kuitenkaan omien sanojensa mukaan muuttanut hinta- ja myyntipolitiikkaansa näillä viidellä Länsi-Euroopan markkina-alueella ja sen vienti näihin maihin lisääntyi jopa entisestään.

69 Kantaja viittaa myös komission asiakirjavihon sisältämiin eri asiakirjoihin, jotka ovat peräisin muun muassa KME-konsernilta ja Wielandilta. Se väittää, että kun otetaan huomioon näiden asiakirjojen laatimisen ”salaliittotausta”, niissä vahvistetaan ensiksi, että viiden jäsenen ryhmä aikoi ahdistella yrityksiä, jotka kieltäytyivät

niiden esittämistä kutsuista, ja toiseksi, että 28.8.1998 pidetyn kokouksen aikana siihen kohdistetut uhkaukset olivat etukäteen suunniteltuja ja sillä oli syytä pitää niitä uskottavina.

70 Komissio vaatii, että tämä kanneperuste hylätään.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

71 Aluksi on hylättävä kantajan viittaus komission aiempiin päätöksiin, koska komission aiempi päätöskäytäntö ei ole sakkojen määrittämisen oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla (asia T-203/01, Michelin v. komissio, tuomio 30.9.2003, Kok., s. II-4071, 292 kohta).

72 On lisäksi todettava oikeuskäytännöstä ilmenevän, että yritysten harjoittama painostus, jolla pyritään saamaan muut yritykset osallistumaan kilpailuoikeuden rikkomiseen, ei painostuksen suuruudesta riippumatta vapauta kyseessä olevaa yritystä rikkomista koskevasta vastuustaan, ei muuta mitenkään kartellin vakavuutta eikä voi merkitä lieventävää olosuhdetta sakkojen määrää laskettaessa, koska kyseessä oleva yritys olisi voinut paljastaa mahdollisen painostuksen toimivaltaisille viranomaisille ja tehdä niille kantelun (ks. vastaavasti edellä 61 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 369 ja 370 kohta; asia T-17/99, KE KELIT v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1647, 50 kohta ja asia T-62/02, Union Pigments v. komissio, tuomio 29.11.2005, Kok., s. II-5057, 63 kohta).

73 Näin ollen tämä kanneperuste on hylättävä.

2. *Kanneperuste, jonka mukaan sakon laskentapohja on vahvistettu virheellisesti*

74 Tässä kanneperusteessa kantaja väittää, että vahvistaessaan sille määrätyn sakon laskentapohjaa komissio teki oikeudellisen virheen, koska se ei ottanut huomioon yhtäältä sitä, että kantaja oli osallistunut yksinomaan kartellin kolmanteen osaan, ja toisaalta sitä, että niiden järjestelyjen, joihin se oli osallistunut, maantieteellinen laajuus rajoittui viiteen maahan.

Kantajan rajoitettu osallistuminen kartelliin

Asianosaisten lausumat

75 Kantaja väittää, että komission suorittama eriytetty kohtelu, joka perustuu kartellin osapuolten markkinaosuuksiin, ei ole riittävää ja loukkaa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, koska osapuolten markkinaosuuksien ero ei heijastele sitä, että kantajan osallistuminen kartelliin oli rajoitettua.

76 Kantajan mukaan on kiistatonta, että kilpailusääntöjen rikkominen, josta sen katsotaan olevan vastuussa, muodostuu yksinomaan siitä, että se osallistui kartellin kolmannen osan yhteydessä yhdeksän jäsenen ryhmän lainvastaiseen yhteistyöhön vuoden 1998 elokuun ja vuoden 1999 huhtikuun välisenä aikana laajennettujen eurooppalaisten järjestelyjen puitteissa.

77 Kantaja väittää, että sekä SANCO-järjestelyjen ja WICU- ja Cuprotherm-järjestelyjen yhteydessä havaittu yhteistyö että viiden jäsenen ryhmän yhteistyö oli tiiviimpää kuin yhdeksän jäsenen ryhmän yhteistyö.

78 Kantaja väittää myös, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 690 perustelukappaleessa virheellisesti, että sen osallistuminen kartelliin teki kartellin toiminnasta tehokkaampaa. Tältä osin kantaja toteaa, ettei se missään vaiheessa liittynyt laajennettujen eurooppalaisten järjestelyjen yhteydessä ehdotettuihin kiintiöihin ja että sen myynti maihin, joita kartelli koskee, on päinvastoin lisääntynyt sen osallistumisen aikana.

79 Kantaja toteaa, että sille määrätyn sakon laskentapohjaa pitäisi alentaa, jotta otettaisiin huomioon se, että sen osallistuminen kartelliin on muihin osapuoliin nähden luonteeltaan, asteeltaan ja laadultaan erilaista.

80 Komissio puolestaan väittää riidanalaisesta päätöksestä ilmenevän, että se on todennut yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen, joka muodostui kolmesta osasta.

81 Komissio väittää, että sakon laskentapohjaa vahvistaessaan sen ei tarvinnut erottaa toisistaan yhtäältä kantajaa ja SANCO-järjestelyihin ja WICU- ja Cuprotherm-järjestelyihin osallistuneita yrityksiä ja toisaalta viiden jäsenen ryhmän ja yhdeksän jäsenen ryhmän jäseniä.

82 Ensiksi komissio väittää tältä osin, että kantajan aktiivinen osallistuminen kartelliin 28.8.1998 ja vuoden 1999 syyskuun alun välisenä aikana ei ollut laadullisesti tai määrällisesti erilaista kuin muiden kilpailusääntöjen rikkojien osallistuminen. Komissio huomauttaa myös, ettei se, että tietyt yritykset osallistuivat kilpailusääntöjen

rikkomiseen kauemmin kuin toiset, muuta sen rikkomisen vakavuutta, johon ne ovat syyllistyneet. Pidempiaikainen osallistuminen heijastuu siinä, että sakkoa korotetaan rikkomisen keston perusteella.

83 Toiseksi komissio huomauttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sen kilpailusääntöjen rikkomisen, johon kukin osapuoli on syyllistynyt, tosiasiallisen vaikutuksen arvioimiseksi rikkomisen kohteena olevien tuotteiden myynnistä tuleva liikevaihdon osa on omiaan antamaan oikean kuvan rikkomisen laajuudesta kyseessä olevilla markkinoilla.

84 Rajoittavan käytännön kohteena olleista tuotteista saatuun liikevaihtoon perustuva jakaminen eri ryhmiin johtaa komission mukaan väistämättä sakkojen laskentapohjiin, jotka ovat suunnilleen samat markkinaosuuden prosenttiyksikköä kohti. Tämä johtaa siihen, että yritykselle, jonka markkinaosuus on merkittävä, määrätyn sakon laskentapohja vahvistetaan suuremmaksi kuin yritykselle, jonka markkinaosuus on pienempi, määrätyn sakon laskentapohja. Tämän vuoksi KME-konsernille määrätyn sakon laskentapohjaksi vahvistettiin 70 miljoonaa euroa, kun taas Chalkorille määrätyn sakon laskentapohja oli vain 9,8 miljoonaa euroa. Komission mukaan on ilmiselvää, ettei tällä lähestymistavalla loukata yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

85 Kolmanneksi komissio väittää, että on oikeuskäytännön vastaista määrätä yritykselle, joka on osallistunut kartellin kahteen tai kolmeen osaan, ankarammat seuraamukset kuin toiselle yritykselle, jolla on sama markkinaosuus mutta joka on osallistunut ainoastaan tämän kartellin yhteen osaan (yhdistetyt asiat 100/80–103/80, Musique Diffusion française ym. v. komissio, tuomio 7.6.1983, Kok., s. 1825, 121 kohta ja asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok., s. I-8417, 91 kohta; asia T-151/94, British Steel v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok., s. II-629, 643 kohta ja asia T-220/00, Cheil Jedang v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2473, 91 kohta).

86 Neljänneksi komissio huomauttaa, ettei ole todistettu, että SANCO-järjestelyt ja WICU- ja Cuprotherm-järjestelyt olisivat aiheuttaneet selvästi tiiviimpää yhteistyötä kuin laajennetut eurooppalaiset järjestelyt. Näin ollen ei ole mitään syytä pitää kartellin kahta ensimmäistä osaa vakavampina kilpailusääntöjen rikkomisina kuin kolmatta osaa.

87 Viidenneksi komissio katsoo, ettei laajennettujen eurooppalaisten järjestelyjen yhteydessä ole mitään syytä kohdella viiden jäsenen ryhmän jäseniä eri tavoin kuin neljää muuta tuottajaa eli Boliden-konsernia, HME:tä, Buntmetall-konsernia ja Chalkoria, sillä viimeksi mainittujen osallistuminen oli kartellin toiminnan kannalta tärkeää ja ne hyötyivät kartellista yhtä paljon kuin muut osapuolet vuosien 1998 ja 2001 välisellä ajanjaksolla.

88 Kuudenneksi komissio väittää, että Chalkorin osallistuminen teki kartellin toiminnasta tehokkaampaa. Pelkästään se, että viiden jäsenen ryhmän jäsenet kutsuivat Chalkorin ja kolme muuta yritystä mukaan, osoittaa komission mukaan, että ne olivat tärkeitä kartellin tehokkuuden kannalta. Komissio väittää, ettei se, että Chalkor kasvatti myyntiään kartelliin osallistumisensa aikana, osoita, että sen osallistuminen kartellin kokouksiin ei ole vahvistanut lainvastaisia järjestelyjä. Myynnin kasvu voi selittyä kausivaihtelulla tai sillä, että tietyn ajan kuluttua Chalkor epäröi vähemmän huijata muita kilpailusääntöjen rikkojia.

89 Seitsemänneksi komissio väittää, että vaikka se olisi todennut riidanalaisen päätöksen tiettyjen adressaattien tehneen tiivimpää yhteistyötä, tämä toteamus olisi antanut aihetta pikemminkin suurempien sakkojen määräämiseen näille yrityksille kuin alempien sakkojen määräämiseen muille adressaateille. Näin ollen komissio katsoo, että jos unionin yleinen tuomioistuin hyväksyy Chalkorin väitteen tältä osin, sen olisi täyttä toimivaltaansa käyttäen pikemminkin korotettava SANCO-tuottajille eli

KME-konsernille, Wielandille ja Boliden-konsernille määrättyjen sakkojen määrää kuin alennettava Chalkorille määrätyn sakon määrää.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

90 Aluksi on palautettava mieliin oikeuskäytännössä esitetyt periaatteet, jotka koskevat kartellin kaltaisesta EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisesta seuraavaa yksilökohtaista vastuuta.

91 Ensinnäkin kun kyseessä on vastuu kilpailusääntöjen rikkomisesta sellaisenaan, oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei se, että yritys ei ole osallistunut suoraan kaikkiin kokonaisyhteistoimintajärjestelyn muodostaviin osatekijöihin, voi vapauttaa sitä EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomista koskevasta vastuusta, jos osoitetaan, että sen piti väistämättä tietää yhtäältä, että salainen yhteistyö, johon se osallistui, sisältyi kokonaissuunnitelmaan, ja toisaalta, että tämä kokonaissuunnitelma kattoi kaikki osatekijät, joista yhteistoimintajärjestely muodostui (ks. vastaavasti asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4125, 87 kohta; asia T-295/94, Buchmann v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-813, 121 kohta ja asia T-99/04, AC-Treuhand v. komissio, tuomio 8.7.2008, Kok., s. II-1501, 130 ja 131 kohta).

92 Todettuaan kartellin olemassaolon ja yksilöityään sen osapuolet komission on sakkoja määrätäkseen tutkittava kunkin osallistumisen suhteellinen vakavuus. Tämä ilmenee sekä oikeuskäytännöstä (ks. vastaavasti edellä 91 kohdassa mainittu asia komissio v. Anic Partecipazioni, 90 ja 150 kohta; edellä 61 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 145 kohta ja edellä 91 kohdassa mainittu asia AC-Treuhand v. komissio, tuomion 133 kohta) että suuntaviivoista, joissa mainitaan eriytetty kohtelu sakon laskentapohjan (erityisen laskentapohjan) osalta sekä se, että raskauttavat ja lieventävät olosuhteet otetaan huomioon ja että niiden perusteella sakon määrää on mahdollista mukauttaa muun muassa sen perusteella,

kuinka aktiivisesti tai passiivisesti kyseessä olevat yritykset ovat osallistuneet rikkomisen toteuttamiseen.

93 Yritykselle ei voida kuitenkaan milloinkaan määrätä sakkoa, jonka määrä on laskettu sellaiseen salaiseen yhteistyöhön osallistumisen perusteella, josta sen ei katsota olevan vastuussa (asia T-28/99, Sigma Tecnologie v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1845, 79–82 kohta).

94 Kantajan väitettä, jonka mukaan komissio ei ole ottanut huomioon sen rajoitettua osallistumista kartelliin, on tutkittava edellä mainittujen periaatteiden valossa.

95 Ensiksi on tutkittava väitettä, jonka mukaan kantaja ei ole osallistunut SANCO-järjestelyihin eikä WICU- ja Cuprotherm-järjestelyihin.

96 Tässä yhteydessä on huomautettava olevan kiistatonta, että kantaja on osallistunut ainoastaan laajennettuihin eurooppalaisiin järjestelyihin ja että sen on katsottu olevan vastuussa yksinomaan osallistumisestaan kartellin tähän osaan (riidanalaisen päätöksen 461 perustelukappale). Komissio ei ole kuitenkaan tutkinut sitä, syyllistyykö kilpailusääntöjen rikkoja, joka osallistuu ainoastaan yhteistoimintajärjestelyn yhteen osaan, asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla vähemmän vakavaan rikkomiseen kuin kilpailusääntöjen rikkoja, joka osallistuu saman yhteistoimintajärjestelyn kaikkiin osiin. Tämä kysymys oli käsiteltävässä asiassa erityisen tärkeä, koska kantajan ei ole katsottu olevan vastuussa kartellin kahdesta muusta osasta eli SANCO-järjestelyistä sekä WICU- ja Cuprotherm-järjestelyistä.

97 Komissio totesi nimittäin riidanalaisen päätöksen 689 perustelukappaleessa, ettei kilpailusääntöjen rikkojia, jotka ovat osallistuneet pelkästään laajennettuihin eurooppalaisiin järjestelyihin, ollut kohdeltava eri tavoin kuin kilpailusääntöjen rikkojia, jotka ovat osallistuneet myös SANCO-järjestelyihin, koska SANCO-järjestelyjen puitteissa harjoitettu yhteistyö ei ollut huomattavasti tiiviimpää kuin laajennettujen eurooppalaisten järjestelyjen puitteissa harjoitettu yhteistyö.

98 On todettava, että komission päättely on virheellistä, koska kartellin eri osien intensiteettien välisellä vertailulla olisi mahdollisesti ollut merkitystä, jos kantaja olisi osallistunut sen useisiin osiin, mikä ei ollut tilanne käsiteltävänä olevassa asiassa.

99 Yritys, jonka on todettu olevan vastuussa yhteistoimintajärjestelyn useista osista, vaikuttaa nimittäin enemmän tämän yhteistoimintajärjestelyn tehokkuuteen ja vakavuuteen kuin kilpailusääntöjen rikkoja, joka on osallistunut ainoastaan yhteen tämän yhteistoimintajärjestelyn osaan. Näin ollen ensiksi mainittu yritys syyllistyy vakavampaan kilpailusääntöjen rikkomiseen kuin toiseksi mainittu yritys.

100 Tältä osin on korostettava, että sen periaatteen nojalla, jonka mukaan rangaistukset on määrättävä yksilökohtaisesti ja vastuu on henkilökohtaista, komission on arvioidessaan kunkin kilpailusääntöjen rikkojan yhteistoimintajärjestelyyn osallistumisen suhteellista vakavuutta otettava huomioon se, että tiettyjen kilpailusääntöjen rikkojien ei mahdollisesti katsota olevan edellä 91 kohdassa mainitussa asiassa komissio vastaan Anic Partecipazioni annetussa tuomiossa (87 kohta) tarkoitetulla tavalla vastuussa tämän yhteistoimintajärjestelyn kaikista osista.

101 Suuntaviivoja sovellettaessa tämä arviointi on välttämättä toteutettava erityisen sakon laskentapohjan vahvistamisen vaiheessa, koska ottamalla huomioon lieventävät seikat sakon perusmäärää on mahdollista mukauttaa pelkästään sen perusteella, miten kilpailusääntöjen rikkoja on toimeenpannut yhteistoimintajärjestelyä. Kilpailusääntöjen rikkojalla, jonka ei katsota olevan vastuussa tämän yhteistoimintajärjestelyn

tietyistä osista, ei kuitenkaan ole voinut olla roolia näiden osien toimeen panemisessa. Kilpailuoikeuden säännösten rikkominen on tällaisen yrityksen syyksi luetun rikkomisen rajoitetun laajuuden vuoksi vähemmän vakavaa kuin rikkominen, joka luetaan kilpailusääntöjen rikkomisen kaikkiin osiin osallistuneiden yritysten syyksi.

102 Komission väitettä, jonka mukaan kaikki laajennettujen eurooppalaisten järjestelyjen osapuolet hyötyivät SANCO-tuottajien toteuttamasta kilpailunrajoituksesta, ei voida hyväksyä, koska komissio ei ole katsonut kantajan olevan vastuussa kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen siitä osasta, joka liittyy SANCO-järjestelyihin. Tältä osin on todettava myös, että yhteistoimintajärjestelyn kilpailunvastainen vaikutus hintoihin on luonnostaan omiaan hyödyttämään kaikkia merkityksellisillä markkinoilla toimivia tavarantoimittajia eikä pelkästään kyseisen yhteistoimintajärjestelyn jäseninä olevia yrityksiä.

103 Edellä 85 kohdassa mainituista asioista, joihin komissio vetosi vastauskirjelmässään, on riittävää todeta, että ne eivät koske sitä, syyllistyykö kilpailusääntöjen rikkoja, jonka on katsottu olevan vastuussa ainoastaan kartellin yhdestä osasta, vähemmän vakavaan kilpailusääntöjen rikkomiseen kuin rikkoja, jonka on katsottu olevan vastuussa saman yhteistoimintajärjestelyn kaikista osista.

104 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että komissio loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, kun se ei sakkojen määrää laskiessaan ottanut huomioon sitä, että toisin kuin KME-konserni, Wieland ja Boliden-konserni, kantaja oli osallistunut ainoastaan yhteen kartellin osaan, ja kun se näin ollen kohteli erilaisia tilanteita samalla tavoin eikä tällainen kohtelu ollut objektiivisesti perusteltua.

105 Tämän toteamuksen seurausten osalta komissio ehdottaa SANCO-järjestelyjen yhteydessä, että unionin yleinen tuomioistuin korottaisi SANCO-tuottajille

määrättyjen sakkojen määriä sen sijaan, että se alentaisi kantajalle määrätyn sakon määrää. Unionin yleinen tuomioistuin katsoo kuitenkin täyttä toimivaltaansa käyttäen, että komission käyttämä sakon laskentapohja on asianmukainen kartellin kolmen osan kokonaisuuden vakavuuteen nähden ja että Chalkorille määrätyn sakon laskentapohjaa on alennettava sen huomioon ottamiseksi, että komissio on katsonut sen olevan vastuussa ainoastaan osallistumisestaan kartellin kolmanteen osaan.

106 Lisäksi on hylättävä edellä 83 ja 84 kohdassa esitetyt komission väitteet sikäli kuin ne voidaan ymmärtää siten, että niissä väitetään sen, että kantaja ei osallistunut SANCO-järjestelyihin, heijastuneen riittävästi sille määrätyn sakon erityisessä laskentapohjassa. Tämä perustelu perustuu olettamaan, jonka mukaan Chalkorin, joka ei myynyt SANCO-putkia, markkinaosuus laskettiin kaikkien yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien tuottajien liikevaihdon perusteella, mukaan lukien SANCO-putkien myynti.

107 SANCO-järjestelyt ja laajennetut eurooppalaiset järjestelyt koskivat kuitenkin samoja merkityksellisiä markkinoita eli yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoita. Tämän vuoksi komission olisi pitänyt, vaikka SANCO-järjestelyjä ei olisi ollut olemassa, ottaa huomioon SANCO-putkien myynnistä kertynyt liikevaihto, kun se laski kantajan markkinaosuutta merkityksellisillä markkinoilla.

108 WICU- ja Cuprotherm-järjestelyjen osalta tilanne on sen sijaan erilainen. Nämä järjestelyt koskivat tuotteita, joilla ei voida korvata yksinkertaisia kuparisia vesi- ja viemäriputkia. Riidanalaisen päätöksen 459 perustelukappaleesta nimittäin ilmenee, että yksinkertaiset kupariset vesi- ja viemäriputket ja muovitetut kupariset vesi- ja viemäriputket muodostavat erilliset merkitykselliset markkinat.

109 Kun tämän vuoksi kantajan, joka toimi yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoilla, markkinaosuus laskettiin yksinkertaisten kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoilla kertyneen liikevaihdon ja muovitettujen kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoilla kertyneen liikevaihdon perusteella, sen markkinaosuuden todettiin olevan tosiasiallisesti pienempi ja näin ollen erityinen sakon laskentapohja alempi kuin se, joka olisi vahvistettu, jos sen markkinaosuus olisi laskettu yksinomaan sen liikevaihdon perusteella, joka on kertynyt niillä markkinoilla, joilla se tosiasiallisesti osallistui kartelliin.

110 Toiseksi siitä, oikeuttiko se, että viiden jäsenen ryhmässä harjoitettu yhteistyö oli intensiivisempää kuin yhdeksän jäsenen ryhmässä harjoitettu yhteistyö, eriytetyn kohtelun sakkojen osalta, on todettava seuraavaa.

111 Sekä viiden jäsenen ryhmä että yhdeksän jäsenen ryhmä toimivat kartellin kolmannen osan puitteissa, josta kantajan katsotaan olevan vastuussa. Riidanalaisen päätöksen 690 perustelukappaleessa komissio totesi sen, että kantaja ei kuulunut viiden jäsenen ryhmään, johtuvan kantajan koosta. Kantaja ei ole riitauttanut tätä toteamusta.

112 Näin ollen komissiota ei voida arvostella siitä, että se totesi, että kantajan laajennettuihin eurooppalaisiin järjestelyihin osallistumisen vakavuus otettiin asianmukaisesti huomioon siinä, kun komissio jakoi kilpailusääntöjen rikkojat eri ryhmiin niiden markkinaosuuksien perusteella.

113 Kaiken edellä esitetyn perusteella on yksinomaan muutettava kantajalle määrätyn sakon määrää sen heijastamiseksi, ettei se osallistunut SANCO-järjestelyihin. Tämän muutoksen konkreettiset seuraukset täsmennetään jäljempänä 183–186 kohdassa.

Niiden maantieteellisten markkinoiden laajuus, joilla kantaja osallistui kartelliin

Asianosaisten lausumat

114 Kantaja riitauttaa sen, että komissio piti sen markkinaosuutta perusteena eriytetylle kohtelulle ja otti huomioon sen Saksassa, Ranskassa, Espanjassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ja Alankomaissa toteuttaman myynnin lisäksi myös sen Kreikassa toteuttaman myynnin. Kantaja väittää, että sen järjestelyn, johon se osallistui elokuun 1998 ja syyskuun 1999 välisenä aikana, maantieteellinen laajuus rajoittui Saksaan, Ranskaan, Espanjaan, Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Alankomaihin. Kun komissio otti huomioon Kreikassa toteutetun myynnin, se korotti kantajan markkinaosuuden 2,2 prosentista 3,8 prosenttiin, joka vastasi sakon laskentapohjan korottamista 72 prosentilla.

115 Kantajan mukaan se, että se osallistui kartelliin Kreikan markkinoihin liittyvien uhkailujen seurauksena, ei merkitse sitä, että Kreikka kuului kartellin kohteena olevaan alueeseen. Riidanalaisessa päätöksessä komissio nimittäin sekoitti toisiinsa kartellin kohteen ja sen puitteissa käytetyt keinot.

116 Asiakirjavihon sisältämät seikat eivät kantajan mukaan tue komission väitteitä, joiden mukaan kantaja hyötyi hiljaisesta sopimuksesta olla kilpailematta kartellin kunkin osapuolen kotimarkkinoilla. Kantajan mukaan todisteet puhuvat lisäksi komission väittämiä vastaan. Tältä osin mikään ei osoita, että viiden jäsenen ryhmän jäsenten ja SANCO-järjestelyjen osapuolten lisäksi muut kartellin osapuolet olisivat sopineet rajoittavansa tai olisivat rajoittaneet myyntiään Kreikassa. Todellisuudessa kantajan

kilpailijoiden tuonti Kreikkaan lisääntyi 3 263 tonnista vuonna 1997 3 548 tonniin vuonna 1999. Lisäksi kantajan vienti Ranskaan, Saksaan, Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Espanjaan lisääntyi 4 135 tonnista vuoden 1998 toisella puoliskolla 5 201 tonniin vuoden 1999 ensimmäisellä puoliskolla eli 26 prosenttia.

117 Kantajan mukaan olisi järjetöntä väittää, että se osallistui politiikkaan olla kilpailematta kartellin kunkin osapuolen kotimarkkinoilla samalla, kun se kasvatti vientiään. Omien sanojensa mukaan se ei nimittäin ensinnäkään tiennyt tällaisen sopimuksen olemassaolosta eikä toiseksi osallistunut kartelliin suojatakseen kotimarkkinoitaan vaan peläten pakotetoimia eli sitä, että viiden ryhmä myisi tuotteitaan Kreikan markkinoilla polkuhintaan.

118 Komissio vaatii tämän kanneperusteen hylkäämistä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

119 On huomautettava, että komissio saattoi suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan mukaisesti ottaa huomioon merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden laajuuden arvioidessaan kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta.

120 Käsiteltävässä asiassa komissio totesi, että ETA:n alue muodosti kartellin kohteena olevat merkitykselliset markkinat (riidanalaisen päätöksen 17 perustelukappale). Kantaja ei ole riitauttanut tätä toteamusta. Se väittää yksinomaan, että kilpailusääntöjen rikkominen, josta sen katsotaan olevan vastuussa, kattaa ainoastaan Saksan, Ranskan, Espanjan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Alankomaat. Tätä väitettä ei voida hyväksyä.

121 Koska ETA:n alue muodostaa merkitykselliset markkinat, on nimittäin todettava, että vaikka oletettaisiin, että kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkominen ei koskenut Kreikan markkinoita, komissio otti oikeutetusti huomioon kantajan myynnin Kreikassa vahvistaessaan kantajan sakon määrää.

122 Edellä esitetyn perusteella tämä kanneperuste on hylättävä.

3. *Kanneperuste, jonka mukaan sakon laskentapohjaa korotettiin virheellisesti kartellin keston perusteella*

123 Kantaja väittää, että koska se osallistui kartelliin kahtatoista kuukautta lyhyemmän ajan, komissio teki ilmeisen virheen, kun se korotti sille määrätyn sakon laskentapohjaa 10 prosentilla kilpailusääntöjen rikkomisen keston vuoksi. Toissijaisesti kantaja väittää, että komission olisi pitänyt soveltaa siihen pienempää korotusprosenttia.

Kartelliin osallistumisen kesto

Asianosaisten lausumat

124 Kantaja väittää, että kilpailusääntöjen rikkomisen, josta sitä moititaan, pitäisi katsoa alkaneen päivämäärästä, jona se osallistui toisen kerran kollektiiviseen kokoukseen, eli 10.9.1998, eikä päivämäärästä, jona se osallistui kartellin kokoukseen ensimmäisen kerran, eli 28. tai 29.8.1998. Kantaja väittää, ettei se tiennyt elokuussa 1998 pidetyn

kokouksen todellisesta tarkoituksesta ja kollektiivisesta luonteesta ennen kuin sen edustajat osallistuivat siihen. Kantaja viittaa myös erään tähän kokoukseen osallistuneen työntekijänsä laatimaan sisäiseen muistioon ja väittää, ettei se liittynyt yhteenkään riidanalaisista toimintatavoista kyseisen kokouksen aikana. Sen edustajat kieltäytyivät nimittäin nimenomaisesti hyväksymästä niille esitettyjä kutsuja ja ilmoittivat, että niiden piti konsultoida Chalkorin johtoa.

125 Kantaja pitää päivämääränä, jona se lopetti osallistumisen kartelliin, sitä hetkeä, jolloin se lopetti osallistumisen kartellin toimintaan, eikä sitä päivää, jona kartellin muut jäsenet saivat tietää sen vetäytymisestä kartellista. Kantaja huomauttaa, että se lopetti osallistumisen kartellin kokouksiin huhtikuussa 1999, vaikka se jatkoi elokuuhun 1999 saakka luottamuksellisten numerotietojensa, joista viimeiset koskivat heinäkuuta 1999, toimittamista kuukausittain kilpailijoilleen. Näin ollen kantaja katsoo, että se lopetti osallistumisensa kartelliin heinäkuussa 1999 tai viimeistään elokuussa 1999.

126 Tämän vuoksi kantaja arvioi, että sen osallistuminen kartelliin kesti alle kaksitoista kuukautta ja, kuten suuntaviivoista sen mukaan ilmenee, ettei sen sakon laskentapohjaa olisi pitänyt korottaa lainkaan kilpailusääntöjen rikkomisen keston perusteella.

127 Komissio vaatii tämän kanneperusteen hylkäämistä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

128 Aluksi on huomautettava, että vaikka kantaja on esittänyt tämän kanneperusteen siksi, että sille määrättyä sakkoa alennettaisiin, se riitauttaa tosiasiallisesti myös riidanalaisen päätöksen 1 artiklan f alakohdan, jonka mukaan sen vastuulla oleva

kilpailusääntöjen rikkominen alkoi viimeistään 29.8.1998 ja päättyi vuoden 1999 syyskuun alussa, laillisuuden.

129 On lisäksi huomautettava, että EY 81 artiklaa sovelletaan ainoastaan, jos on olemassa vähintään kahden sopimuspuolen yhteinen tahto, jolloin merkitystä ei ole tämän tahdon ilmenemismuodolla kunhan se tarkoin vastaa tätä tahtoa (asia T-41/96, Bayer v. komissio, tuomio 26.10.2000, Kok., s. II-3383, 69 kohta).

130 Lisäksi oikeuskäytännöstä ilmenee olevan riittävää, että komissio osoittaa asianomaisen yrityksen osallistuneen kilpailevien yritysten välisiin kokouksiin, jotka olivat luonteeltaan ilmeisen kilpailunvastaisia, jotta kyseisen yrityksen osallistuminen yhteistoimintajärjestelyyn on osoitettu oikeudelliselta kannalta riittävällä tavalla toteen. Jos osallistuminen tällaisiin kokouksiin on näytetty toteen, kyseisen yrityksen on esitettävä selvitystä siitä, että sen osallistumisella kyseisiin kokouksiin ei ollut kilpailua rajoittavaa tarkoitusta, osoittamalla ilmoittaneensa kilpailijoilleen, että se osallistui näihin kokouksiin eri tarkoituksessa kuin ne (asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4287, 155 kohta).

131 Käsiteltävässä asiassa on osoitettu, että Chalkor osallistui kokoukseen kartellin puitteissa viimeistään 29.8.1998 ja että se sai tietää viimeistään tämän kokouksen aikana, että se oli luonteeltaan ilmeisen kilpailunvastainen. Kantaja ei ole kuitenkaan kyennyt osoittamaan ilmoittaneensa tämän kokouksen muille osanottajille, että se osallistui kokoukseen eri tarkoituksessa kuin ne ja että se vastusti ajatusta salaisesta yhteistyöstä kuparisten vesi- ja viemäriputkien markkinoilla.

132 Kuten komissio väittää, kantajan sisäiset muistiinpanot osoittavat päinvastoin, että tämän kokouksen aikana Chalkorin edustajat olivat huolestuneita niille annetusta

kiintiöstä eivätkä vastustaneet ajatusta salaisesta yhteistyöstä (riidanalaisen päätöksen 326 perustelukappale). Kantajan väitteellä, jonka mukaan sen edustajat ovat tässä kokouksessa todenneet, että niiden piti konsultoida johtajiaan, olisi voinut olla merkitystä, jos tämä olisi jättänyt osallistumatta seuraaviin kollektiivisiin kokouksiin, mitä se ei tehnyt.

133 Edellä esitetyn perusteella on todettava, ettei komissio ole tehnyt oikeudellista virhettä, kun se on todennut, että kantaja oli osallistunut kartelliin viimeistään 29.8.1998 alkaen.

134 Päivästä, jolloin kantaja lopetti osallistumisensa kartelliin, on todettava, että tietojenvaihtojärjestelmän puitteissa, joka oli yksi niistä osatekijöistä, joista kartelli muodostui (riidanalaisen päätöksen 450 ja 486 perustelukappale), osapuolet olivat sopineet ilmoittavansa kuukausittain tietonsa järjestelmän hallinnoijalle (riidanalaisen päätöksen 306 ja 308 perustelukappale).

135 Näin ollen on todettava, että koska kantajan osallistumista tähän sopimukseen ei ollut lopetettu muodollisesti, kantaja lopetti osallistumisensa kyseiseen sopimukseen tehokkaasti aikaisintaan vasta silloin, kun se ei täyttänyt kuukausittaista velvollisuuttaan toimittaa arkaluonteisia tietoja, eli syyskuussa 1999.

136 Tästä seuraa, että komissio ei ole tehnyt virhettä, kun se katsoi kantajan olevan vastuussa osallistumisestaan kartelliin vuoden 1999 syyskuun alkuun saakka. Näin ollen väite, joka liittyy Chalkorin osallistumisen kestoon, on hylättävä.

Korotusprosentti

Asianosaisten lausumat

137 Kantaja väittää, että vaikka sen osallistumisen olisi osoitettu kestäneen kaksitoista kuukautta, sakon korotusprosentti, jonka suuruus oli 10 prosenttia rikkomisvuotta kohti, oli suhteettoman suuri. Tältä osin se väittää, että sen kartelliin osallistumisen intensiteetti aleni huhtikuun 1999 jälkeen ja että komission olisi pitänyt korottaa sille määrätyn sakon laskentapohjaa alle 10 prosentilla ottaakseen huomioon tämän intensiteetin alenemisen. Tältä osin se viittaa useisiin komission aikaisempiin päätöksiin.

138 Kantaja väittää myös, että riidanalaisen päätöksen adressaatteihin kilpailusääntöjen rikkomisen keston vuoksi sovellettujen korotusprosenttien vertailu vahvistaa, että siihen sovellettu korotus oli kohtuuton. Erityisesti Outokumpu-konsernin sakon laskentapohjaa korotettiin 110 prosentilla yhdentoista vuoden ja viiden kuukauden osallistumisen perusteella, mikä antoi ymmärtää, ettei viittä kuukautta otettu huomioon. Tämä viiden kuukauden ajanjakso vastasi kuitenkin melkein puolta kantajan kartelliin osallistumisen kestosta ja selvästi yli puolta sen riidanalaisiin kokouksiin osallistumisen kestosta. Kantajan mukaan sama koskee Boliden-konsernia, kun tälle määrätyn sakon laskentapohjaa korotettiin 125 prosentilla kahdentoista vuoden ja yhdeksän kuukauden osallistumisen perusteella. Neljä kuukautta, joita ei kantajan mukaan otettu huomioon, vastasivat puolta kantajan riidanalaisiin kokouksiin osallistumisen kestosta.

139 Komissio vaatii tämän kanneperusteen hylkäämistä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

140 Aluksi on todettava, että kantajan mainitsemilla komission aikaisemmilla päätöksillä ei ole merkitystä, koska komission aiempi päätöskäytäntö ei ole sakkojen määrittämisen oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla (ks. edellä 71 kohta).

141 On myös muistettava, ettei sakon määrän korottaminen kilpailusääntöjen rikkomisen keston perusteella rajoitu ainoastaan sellaiseen tapaukseen, jossa voitaisiin katsoa, että rikkomisen keston ja sellaisen lisääntyneen vahingon välillä, joka kohdistuu sellaisiin yhteisön tavoitteisiin, joihin kilpailua koskevilla säännöillä pyritään, on suora yhteys (ks. vastaavasti edellä 71 kohdassa mainittu asia Michelin v. komissio, tuomion 278 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Suuntaviivoista ilmenee lisäksi, ettei komissio ole luonut minkäänlaista limittäisyyttä tai keskinäistä riippuvuutta rikkomisen vakavuutta ja rikkomisen kestoa koskevan arvioinnin välille.

142 Suuntaviivojen rakenteesta ilmenee päinvastoin ensinnäkin, että niissä säädetään kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioinnista sellaisenaan sakon yleisen laskentapohjan määrittämiseksi. Toiseksi rikkomisen vakavuutta arvioidaan suhteessa asianomaisen yrityksen ominaispiirteisiin ja erityisesti suhteessa sen kokoon ja asemaan kyseisillä markkinoilla, mikä voi antaa aiheen laskentapohjaan liittyvään painoarvon määrittämiseen, yritysten jakamiseen ryhmiin ja erityisen laskentapohjan vahvistamiseen. Kolmanneksi rikkomisen kesto otetaan huomioon perusmäärän vahvistamisessa, ja neljänneksi suuntaviivoissa säädetään siitä, että raskauttavat ja lieventävät olosuhteet otetaan huomioon ja että niiden perusteella sakon määrää on mahdollista mukauttaa muun muassa sen perusteella, kuinka aktiivisesti tai passiivisesti asianomaiset yritykset ovat osallistuneet rikkomisen toteuttamiseen.

143 Tästä seuraa, että pelkkä se, että komissio on varannut itselleen mahdollisuuden korottaa vähintään 12 kuukautta kestäneiden kilpailusääntöjen rikkomisten osalta sakon määrää kultakin sellaiselta vuodelta, jona kilpailusääntöjä rikottiin, määrällä, joka voi olla 10 prosenttia siitä määrästä, johon on päädytty rikkomisen vakavuuden perusteella, ei millään tavalla merkitse sitä, että komissiolla olisi velvollisuus vahvistaa kyseinen korotuksen määrä kartellin toiminnan intensiivisyyden tai vaikutusten saati rikkomisen vakavuuden perusteella. Komission asiana on nimittäin laajaa harkintavaltaansa käyttäen (ks. edellä 63 kohta) valita se korotuksen määrä, jota se aikoo soveltaa rikkomisen keston perusteella.

144 Käsiteltävässä asiassa komissio totesi, että kantaja oli osallistunut kyseessä olevaan kilpailusääntöjen rikkomiseen kahdentoista kuukauden ajan, ja tämän vuoksi korotti sille määrätyn sakon laskentapohjaa 10 prosentilla. Näin tehdessään komissio ei rikkonut suuntaviivoissa itselleen asettamiaan sääntöjä.

145 Muilta osin komission lähestymistapa, jonka mukaan se korotti sakon laskentapohjaa 10 prosentilla kultakin kokonaiselta rikkomisvuodelta ja 5 prosentilla kultakin vähintään kuuden kuukauden pituiselta lisäajanjaksolta (ks. edellä 46 kohta), ei käsiteltävän asian olosuhteissa aiheuta huomattavia eroja kilpailusääntöjen rikkojien välillä. Näin ollen unionin yleisen tuomioistuimen ei ole aihetta korvata komission arviota omalla arviollaan kilpailusääntöjen rikkomisen keston nojalla sovelletun korotusprosentin osalta.

146 Kaiken edellä esitetyn perusteella tämä kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

4. *Kanneperuste, jonka mukaan se, että kantaja on omasta aloitteestaan lopettanut osallistumisen kartelliin, on virheellisesti jätetty ottamatta huomioon*

Asianosaisten lausumat

147 Kantaja väittää, että komission olisi pitänyt ottaa lieventävänä olosuhteena huomioon se, että kantaja lopetti vapaaehtoisesti osallistumisen kartellin kokouksiin syyskuussa 1999 ennen kuin komissio aloitti tutkimuksen. Kantaja katsoo, että jos komission toteamus, jonka mukaan sen osallistuminen vahvisti kartellin toimintaa, pitää paikkansa, sen vapaaehtoisen osallistumisen lopettamisen olisi pitänyt heikentää kartellin toimintaa.

148 Kantaja huomauttaa, että suuntaviivoissa todetaan, että komissio alentaa yritykselle määrätyn sakon määrää, kun tämä lopettaa kilpailusääntöjen rikkomisen heti komission ensimmäisten toimenpiteiden, erityisesti tarkastuskäyntien jälkeen.

149 Sen sijaan suuntaviivoissa ei pidetä lieventävänä olosuhteena kartelliin osallistumisen lopettamista ennen komission tutkimuksen aloittamista. Kantaja väittää sen, ettei yrityksille, jotka vetäytyvät vapaaehtoisesti yhteistoimintajärjestelystä, myönnetä mitään etua, olevan epäloogista sekä ”huonoa lainkäyttöä” ja ”huonoa politiikkaa”. Kantaja päättelee, että osallistumisen vapaaehtoista lopettamista on pidettävä lieventävänä olosuhteena sakon määrää vahvistettaessa. Muunlaiset päätelmät olisivat kantajan mukaan komission sakkopolitiikan päämäärän eli kilpailusääntöjen rikkomisen ehkäisemisen vastaisia. Kilpailusääntöjen rikkomisen vapaaehtoinen lopettaminen ei kantajan mukaan edellytä mitään ehkäisevää tekijää.

150 Komissio vaatii kanneperusteen hylkäämistä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

151 On riittävää todeta, että oikeuskäytännöstä ilmenee, ettei komissiolla ole mitään velvollisuutta alentaa harkintavaltansa puitteissa sakkoa kilpailusääntöjen rikkomisen loppumisen johdosta, kun kyse on rikkomisesta, joka oli jo päättynyt ennen komission ensimmäisiä toimenpiteitä (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-101/05 ja T-111/05, BASF ja UBC v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-4949, 128 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

152 Lisäksi se, että Chalkor lopetti vapaaehtoisesti kilpailusääntöjen rikkomisen ennen kuin komissio aloitti tutkimuksen, on otettu riittävällä tavalla huomioon laskettaessa sen osalta huomioon otettua kilpailusääntöjen rikkomisen kestoa, joten se ei voi vedota suuntaviivojen 3 kohdan kolmanteen luetelmakohtaan.

153 Näin ollen tämä kanneperuste on hylättävä.

5. *Kanneperuste, jonka mukaan sakon määrää ei ole alennettu riittävästi, kun otetaan huomioon kantajan yhteistyö vuoden 1996 yhteistyötiedonannon nojalla*

Asianosaisten lausumat

154 Kantaja arvioi, että kun otetaan sen yhteistyöstä tutkimuksen toteuttamiselle aiheutunut hyöty, sen sakon määrää olisi vuoden 1996 yhteistyötiedonannon D kohdan

nojalla pitänyt alentaa enemmän kuin 15 prosenttia, jolla sakkoa nyt alennettiin. Se korostaa, että se olisi voinut olla tekemättä yhteistyötä komission kanssa ja pitää hallussaan suurimman osan todisteista.

155 Tältä osin se väittää aluksi toimittaneensa komissiolle vapaaehtoisesti ja nopeasti samassa menettelyvaiheessa kuin KME-konserni ja Wieland kaikki sen hallussa olleet merkitykselliset tiedot ja tämän jälkeen, että sen toimittamat tiedot ovat yksityiskohtaisia ja hyödyllisiä komission tutkimuksen kannalta, ja lopuksi, että rajoitetun kartelliin osallistumisensa vuoksi sillä ei ollut mahdollisuutta toimittaa samaa määrää tietoja kuin KME-konserni, Outokumpu-konserni tai Wieland.

156 Kantaja katsoo myös, että syitä, joiden perusteella Outokumpu-ryhmälle ja KME-ryhmälle määrättyjen sakkojen määrää on alennettu enemmän kuin sille määrätyn sakon määrää, on vaikea ymmärtää.

157 Väitteensä, jonka mukaan sille määrätyn sakon määrän alennusprosentti ei ollut riittävä, tueksi kantaja viittaa myös komission aiempiin päätöksiin.

158 Lopuksi kantaja huomauttaa, että sekä Boliden-konserni että IMI-konserni ovat saaneet 10 prosentin alennuksen, koska ne eivät kiistäneet väitetiedoksiannossa esitettyjä tosiseikkoja. Koska tilanne on tämä myös kantajan osalta, sen olisi näin ollen pitänyt yhteistyönsä nojalla saada merkittävämpi alennus kuin se, jonka se tosiasiallisesti sai.

159 Komissio vaatii kanneperusteen hylkäämistä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

160 Aluksi on todettava, ettei kantajan viittauksilla komission aiempiin päätöksiin ole merkitystä, koska komission aiempi päätöskäytäntö ei ole sakkojen määrittämisen oikeudellinen kehys kilpailuoikeuden alalla (ks. edellä 71 kohta).

161 Toiseksi on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sakon alentaminen on perusteltua hallinnollisessa menettelyssä harjoitetun yhteistyön vuoksi, jos komissio on tämän yhteistyön vuoksi voinut todeta kilpailusääntöjen rikkomisen helpommin (asia T-311/94, BPB de Eendracht v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1129, 325 kohta ja asia T-338/94, Finnboard v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1617, 363 kohta).

162 On myös todettava, että kun on kyse kartellin jäsenten komission kanssa tekemän yhteistyön arvioinnista, ainoastaan komission tekemä ilmeinen arviointivirhe voi olla arvostelun kohteena, koska komissiolla on laaja harkintavalta, kun se arvioi yrityksen yhteistyön laatua ja hyödyllisyyttä muun muassa suhteessa muiden yritysten myötävaikutukseen asian selvittämisessä (asia C-328/05 P, SGL Carbon v. komissio, tuomio 10.5.2007, Kok., s. I-3921, 88 kohta). Komission on kyseisessä arvioinnissa kuitenkin noudatettava yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

163 Käsiteltävässä asiassa riidanalaisen päätöksen 803–807 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio arvioi kantajan yhteistyön arvon olleen rajoitettu, koska komissiolla oli tämän yhteistyön tapahtuessa jo hallussaan todisteet kyseessä olevasta kilpailusääntöjen rikkomisesta.

164 Kantaja ei ole esittänyt seikkoja, jotka voisivat kyseenalaistaa tämän toteamuksen. Se väitti yksinomaan, että sen yhteistyö ei olisi voinut olla laajempaa, koska sen osallistuminen kartelliin oli ollut hyvin rajoitettua sekä ajallisesti että aineellisesti. Tämä väite on kuitenkin perusteeton, sillä kun komissio määrittää alennusprosenttia vuoden 1996 yhteistyötiedonannon nojalla, sillä ei voi olla velvollisuutta ottaa huomioon muita tekijöitä kuin yrityksen yhteistyön objektiivinen hyödyllisyys kilpailusääntöjen rikkomisen toteamisessa.

165 Edellä esitetystä seuraa, ettei komissiota voida arvostella siitä, että se yhtäältä alensi Chalkorille määrätyn sakon määrää 15 prosentilla tämän toimittamien tietojen perusteella ja sen perusteella, ettei tämä ollut kiistänyt väitetiedoksiannossa todettuja tosiseikkoja, ja että se toisaalta alensi Boliden-konsernille ja IMI-konsernille määrätyn sakon määrää 10 prosentilla yksinomaan sillä perusteella, etteivät ne olleet kiistäneet väitetiedoksiannossa todettuja tosiseikkoja.

166 KME-konsernin ja Wielandin sakkoihin sovellettujen alennusprosenttien osalta kantaja myöntää, että niiden yhteistyö komission kanssa oli laajempaa kuin sen yhteistyö. Samoin on kiistatonta, että Outokumpu-konsernin yhteistyö alkoi yli vuotta aiemmin kuin kantajan yhteistyö. Näin ollen väitettä, jonka mukaan kantajaa on syrjitty näihin yrityksiin nähden, ei ole tarpeen tutkia enempää.

167 Lopuksi on todettava, että kantajan väitteellä, jonka mukaan sille myönnetty alennusprosentti on riittämätön, koska se olisi voinut olla tekemättä yhteistyötä komission kanssa ja pitää hallussaan suurimman osan todisteista, riitautetaan implisiittisesti riidanalaisen päätöksen 803 perustelukappaleessa esitetty toteamus, jonka mukaan suurin osan kantajan komissiolle toimittamista tiedoista kuului sen velvoitteen alaan, joka sillä oli asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla.

168 Tässä yhteydessä on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin harjoittaa täyttä valvontavaltaa siltä osin, menikö kantajan yhteistyö sitä velvollisuutta pidemmälle, joka tällä on asetuksen N:o 17 11 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 18 artiklan nojalla vastata komission tietojensaantipyyntöihin (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-259/02–T-264/02 ja T-271/02, Raiffeisen Zentralbank Österreich ym. v. komissio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. II-5169, 531 kohta). On kuitenkin todettava, ettei kantaja ole täsmentänyt kirjoituksissaan, mitkä toimittamistaan tiedoista se olisi voinut jättää toimittamatta komissiolle.

169 Edellä esitetyn perusteella tämä kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

6. *Kanneperuste, jonka mukaan sakko on suhteettoman suuri*

Asianosaisten lausumat

170 Kantaja katsoo, että sille määrätyn sakon lopullinen määrä, 9,16 miljoonaa euroa, on suhteettoman suuri muille riidanalaisen päätöksen adressaatteina oleville yrityksille määrättyihin sakkoihin verrattuna. Tältä osin kantaja ottaa ensiksi esiin HME:n, joka kyseisellä hetkellä oli vastaavankokoinen kuin kantaja ja joka osallistui kartelliin kaksi ja puoli kertaa pidemmän ajan. HME:lle määrätyn sakon lopullinen määrä oli kuitenkin vain 4,49 miljoonaa euroa.

171 Toiseksi kantaja väittää, että sille määrätty sakko vastaa sitä, että siltä vaadittaisiin 760 000 euroa rikkomiskuukautta kohti, kun taas muille yrityksille määrättyjen sakkojen määrät olivat 210 000–440 000 euroa rikkomiskuukautta kohti.

172 Kolmanneksi kantaja väittää, että niiden kollektiivisten kokousten määrä, joihin yritys osallistui, osoittaa sen kartelliin sitoutumisen tason. Tältä osin se huomauttaa, että osallistumisesta seitsemään kokoukseen sille määrättiin 1,83 miljoonan euron sakko kokousta kohti, kun taas Wielandille ja KME:lle, jotka osallistuivat lähes 120:een kartellin puitteissa pidettyyn kokoukseen, määrättiin 0,206 ja 0,56 miljoonan euron suuruinen sakko kokousta kohti.

173 Neljänneksi kantaja väittää olevansa ainoa itsenäinen pieni yritys, joka kykenee kilpailemaan suurten eurooppalaisten tuottajien kanssa. Kantajan mukaan sakko, joka sille on määrätty sen passiivisesta osallistumisesta kartelliin, on liioitellun suuri ja vaikuttaa sen kilpailukykyyn.

174 Komissio vaatii kanneperusteen hylkäämistä. Se huomauttaa erityisesti, että HME:lle määrätyn sakon lopullinen määrä on seurausta asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa vahvistetun 10 prosentin raja-arvon hiljaisesta soveltamisesta.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

175 Kun ensiksi otetaan huomioon komission selitys ja se, ettei kantaja kiistänyt sitä, väite, joka koskee HME:lle määrätyn sakon lopullisen määrän ja kantajalle määrätyn sakon lopullisen määrän välistä eroa, on hylättävä.

176 Vaikka toiseksi oletettaisiin, että kantaja voisi osoittaakseen sakon suhteettomuuden väittää, että sille määrätyn sakon määrä voi heikentää sen kilpailukykyä, on todettava, ettei kantaja ole esittänyt tältä osin konkreettisia seikkoja.

177 Muilta osin on todettava, että kantajan tämän kanneperusteen yhteydessä perusteluilla muilla väitteillä pyritään välillisesti kyseenalaistamaan suuntaviivoissa luotu sakkojen määrien laskentajärjestelmä.

178 Jakamalla sakkojen lopulliset määrät kartelliinosallistumiskuukausien lukumäärällä tai niiden kokousten lukumäärällä, joihin kilpailusääntöjen rikkojat ovat osallistuneet, kantaja pyrkii nimittäin todellisuudessa kiistämään uudelleen sakon määrän vahvistamisen kilpailusääntöjen rikkomisen keston perusteella.

179 Tässä yhteydessä on todettava, että suuntaviivojen rakenteesta ilmenee, että yrityksille, jotka osallistuvat yhteistoimintajärjestelyyn kauimmin, määrätään alimmat sakot, jos määrät jaetaan kartelliinosallistumiskuukausien lukumäärällä, koska komissio totesi suuntaviivoissa ainoastaan, että sakkojen laskentapohjaa korotetaan korkeintaan 10 prosentilla rikkomisvuotta kohti. Kantaja ei voi vedota tähän komission itselleen asettamaan rajoitukseen saadakseen sille määrätyn sakon määrään alennuksen.

180 Edellä 179 kohdassa esitetty perustelu pätee myös kantajan perusteluun, joka koskee sille määrätyn sakon määrän ja niiden kokousten, joihin se osallistui, lukumäärän välistä suhdetta, koska niiden kokousten, joihin se osallistui, lukumäärä on yhteydessä siihen, kuinka kauan se osallistui kartelliin.

181 Edellä esitetyn perusteella myös tämä viimeinen kanneperuste on hylättävä.

7. *Sakon lopullisen määrän määrittäminen*

182 Kuten edellä 90–113 kohdasta seuraa, riidanalaista päätöstä on muutettava, koska komissio ei sakon määrää vahvistaessaan ottanut huomioon sitä, ettei kantaja osallistunut SANCO-järjestelyihin.

183 Muilta osin riidanalaisessa päätöksessä esitetyt komission toteamukset sekä käsiteltävässä asiassa sovellettu sakkojen laskentamenetelmä pysyvät ennallaan. Sakon lopullinen määrä lasketaan näin ollen seuraavasti.

184 Kantajalle määrätyn sakon laskentapohjaa alennetaan 10 prosentilla sen huomioon ottamiseksi, että sen osallistuminen kartelliin on vähemmän vakavaa kuin SANCO-tuottajien osallistuminen. Kantajalle määrätyn sakon uudeksi laskentapohjaksi vahvistetaan näin ollen 8,82 miljoonaa euroa.

185 Kun tätä määrää korotetaan 10 prosentilla kilpailusääntöjen rikkomisen keston vuoksi, sakon perusmääräksi tulee 9,702 miljoonaa euroa. Kun otetaan huomioon komission vuoden 1996 yhteistyötiedonannon D kohdan nojalla kantajalle myöntämä 15 prosentin alennus, kantajalle määrätyn sakon lopulliseksi määräksi tulee näin ollen 8,2467 miljoonaa euroa.

Oikeudenkäyntikulut

186 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdan mukaan unionin yleinen tuomioistuin voi kuitenkin määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, tai poikkeuksellisilla perusteilla.

187 Kun otetaan huomioon se, että osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, on määrättävä, että kumpikin asianosainen vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 3.9.2004 tehdyn komission päätöksen K(2004) 2826 (Asia COMP/E-1/38.069 – Kupariset vesi- ja viemäriputket) 2 artiklan d alakohdassa Chalkor AE Epexergasias Metallonille määrätyn sakon määräksi vahvistetaan 8,2467 miljoonaa euroa.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Chalkor Epexergasias Metallon ja Euroopan komissio vastaavat kumpikin omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Martins Ribeiro Papasavvas Wahl

Julistettiin Luxemburgissa 19 päivänä toukokuuta 2010.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta ..... II - 1901

1. Hallinnollinen menettely ..... II - 1902

2. Riidanalainen päätös ..... II - 1904

Kyseessä olevat tuotteet ja markkinat ..... II - 1910

Kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen osatekijät ..... II - 1912

SANCO-tuottajien väliset järjestelyt ..... II - 1912

WICU- ja Cuprotherm-tuottajien väliset järjestelyt ..... II - 1913

Laajennetut eurooppalaiset järjestelyt ..... II - 1914

Kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ja jatkettu luonne ..... II - 1915

Sakkojen määrän vahvistaminen ..... II - 1916

Sakon laskentapohja ..... II - 1917

– Vakavuus ..... II - 1917

– Eriytetty kohtelu ..... II - 1919

Sakkojen perusmäärä ..... II - 1920

Raskauttavat ja lieventävät seikat ..... II - 1923

Vuoden 1996 yhteistyötiedonannon soveltaminen ..... II - 1924

Sakkojen lopullinen määrä ..... II - 1925

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 1912

Oikeudellinen arviointi ..... II - 1926

1. Kanneperuste, jonka mukaan sitä, että kantaja oli pakotettu osallistumaan kartelliin, ei ole otettu huomioon ..... II - 1929

Asianosaisten lausumat ..... II - 1929

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1931

2. Kanneperuste, jonka mukaan sakon laskentapohja on vahvistettu virheellisesti ..... II - 1932

Kantajan rajoitettu osallistuminen kartelliin ..... II - 1932

Asianosaisten lausumat ..... II - 1932

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1936

Niiden maantieteellisten markkinoiden laajuus, joilla kantaja osallistui kartelliin ..... II - 1942

Asianosaisten lausumat ..... II - 1942

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1943

3. Kanneperuste, jonka mukaan sakon laskentapohjaa korotettiin virheellisesti kartellin keston perusteella ..... II - 1944

Kartelliin osallistumisen kesto ..... II - 1944

Asianosaisten lausumat ..... II - 1944

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1945

Korotusprosentti ..... II - 1948

Asianosaisten lausumat ..... II - 1948

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1949

4. Kanneperuste, jonka mukaan se, että kantaja on omasta aloitteestaan lopettanut osallistumisen kartelliin, on virheellisesti jätetty ottamatta huomioon ..... II - 1951

Asianosaisten lausumat ..... II - 1951

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1952

5. Kanneperuste, jonka mukaan sakon määrää ei ole alennettu riittävästi, kun otetaan huomioon kantajan yhteistyö vuoden 1996 yhteistyötiedonannon nojalla ..... II - 1952

Asianosaisten lausumat ..... II - 1952

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1954

6. Kanneperuste, jonka mukaan sakko on suhteettoman suuri ..... II - 1956

Asianosaisten lausumat ..... II - 1956

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 1957

7. Sakon lopullisen määrän määrittäminen ..... II - 1959

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 1960